

DI-LI-SHÜ

地理書

——lin

——連

VÆN-KOH KWU-KYING Z-T'I YIU-TIN KÔNG-TSING.

萬國古今事體有點講進

Yi-da-li.

以大利^[1]

相土所宜 利有攸往

以古爲鑑 動罔不臧

Kyün s.

卷四

Yiæ-su lôh-væn 1852 nyin.

耶穌落凡 1852 年^[2]

NYINGPO.

[1] 現譯爲意大利

[2] 即公元 1852 年

YI-DA-LI. 以大利

Di-ih Tsông. 第一章

Yi-da-li ting yiu-ming-deo di-fông ziu-z Lo-mô.

以大利頂有名頭地方就是羅馬。

Ing-we tÔng-ts'u-ts Eo-lo-pô teng Üô-si-üô hyü-to koh-su, dzong Da-Ing ih-dzih tao Üô-lah-pah, lin Ah-fi-li-kyüô poh-pin di-fông, tu z tao Lo-mô-koh ky'i tsing-kong-go; tsæ wô ing-we yin-dzæ Eo-lo-pô nen-pin hyü-to di-fông, lin Moh-si-ko teng Nen Üô-me-li-kyüô keh-sing u-sen, tu z tseng-djong Lo-mô kyiao-wÔng; ziah-z feh hyiao-teh Lo-mô-koh kwu-z-tsin teng kying-næn-kæn z-t'i, k'ong-p'ô lin keh-sing hyü-to bih-koh z-t'i, yia long-tsong ve da-li ming-bah-go.

因爲當初子歐羅巴等^[1]亞細亞許多國數，從大英一直到亞拉伯^[2]，連阿非利加北邊地方，都是到羅馬國去進貢個。再話因爲現在歐羅巴南邊許多地方，連墨西哥等南亞美利加箇星烏碎^[3]，都是尊重羅馬教皇。若是弗曉得羅馬國古時節^[4]等今難間^[5]事體，恐怕連箇星許多別國事體也攏總榦大裏明白個。

[1] 和；跟。現代寧波話說「搭」

[2] 現譯爲阿拉伯

[3] 地方

[4] 時候

[5] 現在

Yi-da-li miao-ts z 'ah-li u-sen læ-go, shü-li m-neh wô-tih; dæn-z kwu-z-tsin yiu hyü-to. Hyi-lah ny ing ts'in tao Yi-da-li teng Si-kyi-li deng-kæn; keh-lah Lo-mô shih-wô teng hyiang-fông keh-sing, yiu hyü-to z teng Hyi-lah siang-ziang-go.

以大利苗子^[1]是何裏烏碎來個，書裏嚟得話的。但是古時節有許多希臘人遷到以大利等西基里^[2]庵間。箇拉羅馬說話等鄉方箇星，有許多是等希臘相像個。

[1] 土著

[2] Sicily, 現譯爲西西里

Tsih-jü næn-kæn Si-pin c'ü-c'ü di-fông yüong-go z-ngæn tu z tso yiang-shih-go kyiao-leh Lo-mô-z. Dæn-z keh-'ao z bing feh z Lo-mô di-fông c'ih-go; peng-læ tu z Hyi-lah di-fông tsia-læ-go, peh-ko yiang shih yiu-tin kæ-ko, dæn-z ih-do-pun teng Hyi-lah-z tso yiang-shih-go. Kyü Hyi-lah ny ing wô, keh-sing z-ngæn z ih-go Fi-nyi-kyi ny ing, ming-z kyiao-leh Kô-dah-mo-s, ta-ko-læ-go.

即如難間西邊處處地方用個字眼都是做樣式個，叫勒羅馬字。但是箇號字並弗是羅馬地方出個。本來都是希臘地方借來個，不過樣式有點改過，但是一大半等希臘字做樣式個。據希臘人話，箇星字眼是一個腓尼基人——名字叫勒加達摩斯^[1]——帶過來個。

[1] Κάδμος，現譯爲卡德摩斯。希臘神話人物，傳說是他將腓尼基字母傳入希臘

Dæn-z ing-we Fi-nyi-kyi veng-li teng shih-wô tu teng Yiu-t'æ-koh
di-fōng ih yiang-go, tsæ-wô Hyi-lah-z yiang-shih da-kæ teng kwu-z-
tsin Hyi-pah-læ-z ts'ô-feh-to siang-mao; ka wô-ky'i-læ Si-pun-pin yiu
keh-'ao Lo-mô-z jih-dzæ ky'ü-leh Fi-nyi-kyi teng Yiu-t'æ-koh nying.

但是因爲腓尼基文理等說話都等猶太國地方一樣個，再話希臘字樣式大概等古時節希伯來字差弗多相貌。介話起來西半邊有箇號羅馬字實在虧了腓尼基等猶太國人。

Ing-we Lo-mô nying læ-tih pa-go bu-sah, peng-læ z teng Hyi-lah
nying læ-tih pa-go, tso bu-sah go, peh-ko ming-z kôh-iang; tsæ-wô
Lo-mô veng-li teng kyiao-meng, tu z Hyi-lah lah tsia-ko-læ-go; keh-
lah keh sing z-t'i yia feh-pih ling-nga tsæ kông de.

因爲羅馬人來的拜個菩薩^[1]，本來是等希臘人來的拜個做菩薩個，不過名字各樣。再話羅馬文理等教門，都是希臘拉借過來個。箇拉箇星事體也弗必另外再講了。

[1] 神仙

Dzong Yiæ-su yi-zin nyi-sæn-pah nyin Ih-dzih tao næn-kæn, Lo-mô-koh z-t'i ah-lah wa neng-keo hyiao-teh dziang-si; ziah-z tsæ pi keh-go zôn-gzin z-t'i, ing-we shü ky'üih-go, vu-dzong k'ao-kyiu, teng Hyi-lah z-t'i ih-yiang-go, yia tu yiu-tin yi-hyü yi-jih-go.

從耶穌以前二三百年一直到難間，羅馬國事體阿拉還能夠曉得詳細。若是再比箇個上前事體，因為書缺個，無從考究，等希臘事體一樣個，也都有點又虛又實個。

Yiæ-su yi-zin 752 nyin, wô yiu ih-go gyiang-dao wông, ming-z kyiao-leh Lo-mô-lu: keh Lo-mô dzing-ts z gyi tsôh go. Ka z-'eo dzing-ts ti-ti; gyi ah-di c'ü-siao gyi, kah dzing-ts t'iao-ko-ky'i-de: keh Lo-mô-lu ziu sang-ky'i, coh ah-di do-læ tang-sah-de. Keh-go z-t'i yia z yü-sin ih-go ziao-deo ts-tin tsiang-læ Lo-mô-nying coh-kwun dong ken-ko dziang-t'ong yiu tang-tsiang z-t'i.

耶穌以前 752 年，話有一個強盜王，名字叫勒羅馬魯^[1]：箇羅馬城子是其築個。介時候城子低低。其阿弟取笑其，格城子跳過去了。箇羅馬魯就生氣，捉阿弟駄來打煞了。箇個事體也是預先一個兆頭，指點將來羅馬人只管動干戈，長通^[2]有打仗事體。

[1] Romulus，現譯爲羅慕路斯。傳說中羅馬城的創建者

[2] 常常

Keh-pæn ts'ao-k'eo lao-nyüing m-neh; s-deh-lön-kyün nying-kô
tu feh k'eng tsiang zi-go nön he-peh gyi-lah tso lao-nyüing; keh-lah
Lo-mô-nying ziu ts'eng-c'ih ih-go kyi-kao læ; iah-ding ih-go nyih-ts,
pa ih-zo le-dæ, ziu ts'a-ky'i ts'ing s-gying s-yün keh-sing nying tu læ
k'en.

箇班草寇老嫗喰得，四凸亂圈^[1]人家都弗肯將自^[2]個因許撥其
拉做老嫗。箇拉羅馬人就忖出一個計較^[3]來，約定一個日子，擺一
座擂臺，就差去請四近四遠箇星人都來看。

[1] 到處

[2] 自己，現代寧波話說「自家」

[3] 計策

Ziu yiu hyü-to nen-nyü lao-siao long-tsong-tseo-long-læ; tsing
hao læ-kæn k'en z-'eo, hweh-r-jün yiu ih-do-pæn nying tseo-c'ih-læ,
tsiang keh-sing do-kwu-nyiang yiu-yü-peh-dzing long-tsong ts'iang-
leh ky'i de. Ts'iang-ky'i ts-'eo, keh-sing tso ah-tia cü-kwu ziu ky'i-leh
ping, ky'i kyi gyi. Keh-sing Lo-mô-nying ziu læ nying-tsih. Liang-pin
dzing-shü tu pa-k'æ: kw'a iao kao-tsin, z-'eo, keh-sing ts'iang-ky'i-kæn
nyü-nying, tu tseo-c'ih-læ peng tao tông-cong-nyiang, kyün liang-pin
dô-kô 'o-ts z-de. Gyi wô, “feh-leng 'ah-li ih-pin tang-ying, ah-lah pih-
ding tu yiu sông-sing: ziah-wô ah-lah peng-di-nying tang-ba shih-wô,

k'o-lin ah-lah ziu m-neh ah-tia: ziah-wô Lo-mô-nying tang-ba shih-wô, k'o-lin ah-lah ziu iao tso kwu-sông lao-nyüing de."

就有許多男女老少攏總走攏來。正好來間看時候，忽而然有一大班人走出來，將箇星大姑娘有餘不剩，攏總搶了去了。搶去之後，箇星做阿爹主顧就起了兵，去救其。箇星羅馬人就來迎接。兩邊陣勢都擺開。快要交戰時候，箇星搶去間女人都走出來奔到當中央，勸兩邊大家和止是了。其話：「弗論何裏一邊打贏，阿拉必定都有傷心。若話阿拉本地人打敗說話，可憐阿拉就喰得阿爹。若話羅馬人打敗說話，可憐阿拉就要做孤孀老嫗了。」

Liang-pin nying t'ing-meng keh-kyü shih-wô, ziu dô-kô 'o-moh de; dzong-ts'-ts-'eo 'eh-tæn-long tso-kô-sang, ziang zi-kô ny ing ka kông-deh-læ.

兩邊人聽聞^[1]箇句說話，就大家和睦了。從此之後合帶攏做家生，像自家人介講了來。

[1] 聽見，現代寧波話說「聰明」

Keh [1]Lo-mô-lu tso 37 nyin wông-ti. Lo-mô-lu si-ko-ts 'eo, keh-sing cü-'eo ziu long-gyün, feh k'eng tsæ lih wông-ti; dæn-z pah-sing coh-kwun feh t'a-bing, keh-sing cong cü-'eo yia feh neng-keo djü-ah gyi-lah, ziu dô-kô siang-liang, kong-kyü ih-go dzæ-dzing hao-tin cü-kwu, ming-z kyiao-leh Nu-mô, tso wông-ti.

箇羅馬魯^[1]做 37 年皇帝。羅馬魯死過之後，箇星諸侯就弄權，弗肯再立皇帝。但是百姓只管弗太平，箇星衆諸侯也弗能夠治壓其拉，就大家商量，公舉一個才情好點主顧，名字叫勒努馬^[2]，做皇帝。

[1] 原文錯印爲 Lo-mo-lu

[2] Numa Pompilius，羅馬王政時期第二任國王

Keh-go Nu-mô yiu-tin ziang Hyi-lah-koh So-leng ka-go, tso-nying yi ts'ong-ming yi kong-dao. Gyi sing-tsôh-c'ih hyü-to lih-fah læ, wô z teng ih-go sin-nying dô-kô siang-liang-ts tso-go, deh-we hao s-teh pah-sing-lah yü-kô k'eng i-djong-gyi.

箇個努馬有點像希臘國梭倫^[1]介個，做人又聰明又公道。其新作出許多律法來，話是等一個仙人大家商量仔做個，特爲好使得百姓拉愈加肯倚重其。

[1] Σόλων。古希臘改革家、政治家

Ping-ts'ia ing-we gyi hyiao-teh væn-pah tso nyding, z tsong iao yiu ih-pin dziah-gæ, sing-li pih iao yiu-tin p'ô-gyü, keh-lah gyi eo pah-sing-lah kying-djong hyü-to bu-sah, tsih z feh-hyü gyi-lah su-c'ih bu-sah-go siang-mao læ.

並且因為其曉得凡百做人，是總要有一邊着戤，心裏必要有點怕懼，箇拉其謳百姓拉敬重許多菩薩，只是弗許其拉塑出菩薩個相貌來。

'Eo-deo kah-pih yiu ih-koh, teng Lo-mô læ-tih tang-tsiang. Liang-ts ping-mô we-long, yi-kying kw'a iao kao-tsin de; tsiang-kyüing ing-we feh-sô-teh sông-diao hyü-to nyting, gyi wô, shü-ying ni, nyün-z bu-sah tso-cü-go; ah-lah neng-k'o liang-pin kôh-nying t'iao-shün sän-go ing-yüong, dô-kô te-siu bih kao-ti; ziah-z ng-lah keh-pin ying-de shih-wô, ah-lah dông-pin mô-zông ziu sia 'ong-shü deo-voh ng-lah.

後頭隔壁有一國，等羅馬來的打仗。兩支兵馬會攏，已經快要交戰了。將軍因為弗捨得喪掉許多人，其話：「輸贏呢，原是菩薩做主個，阿拉能可兩邊各人挑選三個英雄，大家對手趨高低^[1]。若是爾拉^[2]箇邊贏了說話，阿拉蕩邊馬上就寫降書投伏爾拉。」

[1] 較高下

[2] 第二人稱複數，現代寧波話說「係」

Ü-z-wu Lo-mô-nying ziu t'iao-shün sän-go cü-kwu z sän hyüong-di, ming-z kyiao-leh Ho-læ-si, keh-deo pun-pin yia t'iao-shün sän-go hao-lao yia z sän-hyüong-di, ming-z kyiao-leh Kwu-læ-si.

於是乎羅馬人就挑選三個主顧，是三兄弟，名字叫勒訶萊西
[1]，箇頭半邊也挑選三個好佬也是三兄弟，名字叫勒古萊西^[2]。

[1] Horatii

[2] Curiatii

Keh loh te-siu, kyi-jün dong-siu kao-tsin, kôh-nying hyin-c'ih gyi-go peng-z læ, ng ih tao, ngô ih ts'iang, tsin zÔng ih t'ong, ziu yiu liang-go Ho-læ-si yi-kying teng-z-li peh keh-pin tang-sah-de; dæn-z keh-pin sæn-hyüong-di yia 'o-sæn tu yi-kying ziu-sÔng-liao de. DÔng-pin keh-go Ho-læ-si ih-k'en ziu yüong zÔng ih-kyi, kô-hyi-deo sön tang batsiang: tseo-de. Keh-pin sæn-hyüong-di ih-k'en-gyi tao-siang dao-tseo de, hyüih-sing feh k'eng hyih gyi, ziu 'ô-sæn cü-kwu 'eo-pe kying-kying tse-zÔng ky'i; Lo-mô-nying: ih-k'en keh sih-shü feh-ziang de ni: keh-pin k'en-ts t'ao-z yi-kying ying tao-siu de; feh teh-cü keh-go Ho-læ-si deo-nyin-cün: ih-k'en-zin-deo ih-go Kwu-læ-si yi-kying ts'ô yiu-'æn lu, kw'a iao tse-djöh kw'a de, ing-we keh-go cü-kwu sÔng læ-leh ky'ing-k'o, yi pi keh liang-go peng leh kw'a, keh-lah gyi sin ken-djöh. Keh Ho-læ-si tæn-teng gyi kw'a gying-long-læ, ziu dzong-sin tao-peng-cün-læ, c'ih-gyi-peh-i di-ky'i siu z-ka ih-tao tsiang gyi sing-ming kyih-ko de. Di-nyi cü-kwu læ, yia peh gyi sah-diao de. Di-sæn cü-kwu peng-læ z yi-kying ziu-leh djong-sÔng-liao, ken-djöh gyi tsing-tsing hô-hen, iao tang-gyi-ying z mæn-sang-lih-go, ping-ts'ia lin-tsih tang tu yia hao-vong teng gyi tang de. Keh-pin nyding sin deo-'Ông de; 'eo deo

pōng-dzu Lo-mô ny ing tao bih-c'ü ky'i tang-tsiang; dæn-z ing-we sing-siang iao tso-li-t'ong-nga-koh, keh-lah Lo-mô ny ing tsiang gyi-lah di-fōng t'ong-sing mih-diao-de.

箇六對手，既然動手交戰，各人顯出其個本事來。爾一刀，我一槍，戰上一通，就有兩個訶萊西已經登時裏撥箇邊打煞了。但是箇邊三兄弟也和三都已經受傷了了。蕩邊箇個訶萊西一看就用上一計，假戲頭算打敗仗走了。箇邊三兄弟一看其倒想逃走了，血心弗肯歇其，就下三主顧後背緊緊追上去。羅馬人一看箇式勢弗像了呢，箇邊看仔討是已經贏到手了。弗得知箇個訶萊西頭扭轉一看，前頭一個古萊西已經差有限路，快要追着快了，因為箇個主顧傷來勒輕可，又比箇兩個奔勒快，箇拉其先趕着。箇訶萊西單等其快近攏來，就從先倒奔轉來，出其不意提起手是介一刀，將其性命結果了。第二主顧來，也撥其殺掉了。第三主顧本來是已經受了重傷了，趕着其真真呵鼾，要打其贏是蠻省力個，並且連即打都也好留等其打了。箇邊人先投降了，後頭幫助羅馬人到別處去打仗，但是因為心想要做裏通外國，箇拉羅馬人將其拉地方統性滅掉了。

Meng-go shih-wô. 問個說話

Yi-da-li læ 'ah-li? Lo-mô-koh læ 'ah-li? Dza-we Lo-mô-koh z-t'i
sön veng-nga pi bih-koh iao-kying ni? Yi-da-li bao-z deng-kæn: nyng
z 'ah-li læ go? Lo-mô shih-wô teng z-ngaen hao tso bing-kyü feh?: Lo-
mô-z peng-læ z 'ah-li c'ih-go? Lo-mô veng-li teng kyiao-meng, bu-sah
keh-sing, dza-we hao-vong ling-nga tsæ kóng de? Lo-mô-koh zông-zin
kwu-z ah-lah neng-keo k'ao-jih feh? Lo-mô dzing-ts z jü cöh-go? Kyi-z
cöh-go? Lo-mô nyng zin-deo dæ lao-nyüing yüong soh-go kyi-kao?
Lo-mô-lu si-ko-ts-'eo jü tsih-we? Gyi tso-nying 'o-jü yia? Ka z-'eo. yiu
dza-go tang-tsiang z-t'i?

以大利來何裏？羅馬國來何裏？咋會羅馬國事體算分外比別國
要緊呢？以大利暴時庵間人是何裏來個？羅馬說話等字眼好做憑據
弗？羅馬字本來是何裏出個？羅馬文理等教門、菩薩箇星，咋會好
留另外再講了？羅馬國上前故事阿拉能夠考實弗？羅馬城子是誰^[1]
築個？幾時築個？羅馬人前頭抬老嫗用啥個計較？羅馬魯死過之後
誰即位？其做人何如呀？介時候有咋個打仗事體？

[1] 現代寧波話說「啥人」

Yiæ-su-yi-zin 409 nyin yiu ih-go wōng-ti, ing-we gyi wōng-ti tso-leh ūa, cong cü-'eo teng cong pah-sing ziu tsiang gyi fi-diao; 'eo-deo lih liang-go Tsong-kwun, ziang Üô-tin di-fōng tsong-kwun ts'ô-feh-to gyün-ping, yia z ih-nyin ih-zing.

耶穌以前 409 年有一個皇帝，因為其皇帝做勒壞，衆諸侯等衆百姓就將其廢掉^[1]。後頭立兩個總管，像雅典地方總管差弗多權柄，也是一年一任。

[1] 國王塔克文被廢，羅馬王政時代結束，發生於公元前 509 年，此處原文年份有誤

Yiu ih-go tsong-kwun ming-z kyiao-leh Peh-lu-to; gyi yiu liang-go ng-ts, t'eo-bun tang-sön dzing-gyiu iao siang ūæn-we-cün zin-deo fi-diao-go cü-kwu, tsæ lih gyi tso wōng-ti. Peh-lu-to teh-cü, ziu tsiang gyi liang-go ng-ts tu ding gyi si-ze, ping-ts'ia wa iao k'ô gyi læ tao zi-go tōng-min-zin sah-gyi-diao. Keh z æ-sih koh-kô pi zi-go ng-ts wa æ-sih.

有一個總管名字叫勒不魯多^[1]，其有兩個兒子，偷伴^[2]打算仍舊要想挽回轉前頭廢掉個主顧，再立其做皇帝。不魯多得知，就將其兩個兒子都定其死罪，並且還要柯其來到自個當面前殺其掉。箇是愛惜國家比自個兒子還愛惜。

[1] Lucius Junius Brutus，羅馬共和國第一任執政官

[2] 偷偷地；暗地裏

‘Eo-deo yiu ih-go cü-‘eo ming-z kyiao-leh Ko-li-o-læn, ing-we pah-sing-lah tsiang gyi c’ong-kyüing de, keh-lah gyi hyüih-sing siang pao-dziu. Gyi tseo tao ih-go dih-koh di-fông ky’i t’iao-so, ky’ün gyi-lah fah-ping ky’i vah Lo-mô di-fông. Ing-we keh-go Ko-li-o-læn peng-z hao, tsæ-wô yi-z ts’ih-ts’-ts’ih-‘eng teng Lo-mô nying yiu ün-ky’i, keh-lah ‘ô-kô keh-sing nyding ziu nyiang gyi pô-sæ. Keh Ko-li-o-læn ziu ta-ling ih-do-de ping-mô tao-Lo-mô-koh læ, sing-shü li-‘æ-leh-kying. Yi-kying kw’á tao-de, keh-sing Lo-mô-nying ky’ih-hoh de, ziu ts’á hyü-to cü-‘eo teng da-fu ky’i gyiu-k’eng gyi. Ko-li-o-læn tsih-i feh t’ing, ih-ngæn feh ts’æ gyi-lah; ‘eo-deo yi ts’á ih-do-pæn tsi-s ky’i, yia dzing-gyiu feh-siang ken. Ka z-‘eo Ko-li-o-læn ping-mô yi-kying tao-leh Lo-mô dzing-nga, ts’ô-feh-to iao, p’o-tsing kw’á-de; ziu yiu ih-do pæn nyü-nying, c’ün-leh su i-zông, tseo-c’ih-læ. Ling-deo (cü-kwu ziu-z Ko-li-o-læn zi-go ah-nyiang teng gyi zi-go lao-nyüing) ling-leh ih-do-pæn nyü-nying, ziu læ gyi-go min-zin gyü-tæn-lôh, k’eh-deo li-pa, gyiu gyi k’o-lin gyi peng-di pah-sing. Ko-li-o-læn ih-k’en tông-feh-ky’i, tsih hao z-ka wô, “Ah-nyiang Lo-mô di-fông jih-dzæ ky’ü-leh ng kyiucün go; tsih-z ngô, tso ng-ts cü-kwu sing-ming z ih-ding næn-pao de.” Gyi ziu feng-fu siu-‘ô ping-mô t’e-cün-ky’i, dæn-z keh-pæn ping-mô tu ün-sing mun-dao, feh dzing-nyün k’ong-siu-læ k’ong-siu ky’i, tseo-tao pun-lu-zông ông tsao-tsao tsiang Ko-li-o-læn sah-diao de.

後頭有一個諸侯名字叫勒哥裏倭蘭^[1]，因爲百姓拉將其充軍了，箇拉其血心想報仇。其走到一個敵國地方去挑唆，勸其拉發兵去伐羅馬地方。因爲箇個哥裏倭蘭本事好，再話又是切齒切恨等羅馬人有怨氣，箇拉下家箇星人就讓其把帥。箇哥裏倭蘭就帶領一大隊兵馬到羅馬國來，聲勢厲害勒緊。已經快到了，箇星羅馬人喫惱了，就差許多諸侯等大夫去求懇其。哥裏倭蘭執意弗聽，一眼弗睬其拉。後頭又差一大班祭司去，也仍舊弗相干。介時候哥裏倭蘭兵馬已經到了羅馬城外，差弗多要破進快了。就有一大班女人穿勒素衣裳，走出來。領頭主顧（就是哥裏倭蘭自個阿嬢等其自個老嬢）領勒一大班女人，就來其個面前跪帶落，磕頭禮拜，求其可憐其本地百姓。哥裏倭蘭一看擋弗起，只好是介話：「阿嬢，羅馬地方實在虧了爾救轉個，只是我做兒子主顧性命是一定難保了。」其就吩咐手下兵馬退轉去，但是箇班兵馬都怨聲滿道，弗情願空手來空手去，走到半路上快早早將哥裏倭蘭殺掉了^[2]。

[1] Gnaeus Marcius Coriolanus, 羅馬將軍

[2] 本段講述羅馬-沃爾西戰爭（公元前 491–488 年）期間的一個傳說

Keh yi z tso ah-nyiang cü-kwu æ-sih peng-koh pi zi-go ng-ts wa
yü-kô æ-sih; yia-z tso ng-ts cü-kwu hyiao-jing, k'eng t'ing ah-nyiang-
go shih-wô, pi zi-go sing-ming wa yü-kô dziah-djong.

箇又是做阿嬤主顧愛惜本國比自個兒子還愈加愛惜。也是做兒子主顧孝順，肯聽阿嬤個說話，比自個性命還愈加着重。

‘Eo-deo yiu ih-go nga-koh-wōng dzong poh-pin ka tang-tsing Lomô di-fōng læ. Shü-li wō ka z-’eo yiu ih-go nyding, ming-z kyiao-leh Si-vo-la, tao keh-pin ying-dza-li ky‘i ‘ang-ts‘; fæn-cün peh ‘ô-kô k‘ô-djôh de. Keh nga-koh-wōng ziu meng gyi, z jü ts‘a-læ-go; eo gyi tsiao-c‘ih dong-meo cü-kwu ming-z læ, “Ziah yiu pun-kyü hyü-wō, lih-k‘eh ziu tsiu-coh ng-go sing-ming.” Keh Si-vo-la ziu sing-k‘æ zi-go jing-tsah siu, fōng-leh ho-lu li, ‘o-tsah siu me-lôh-de, min-k‘ong ih-ngæn feh pin-seh. Keh nga-koh wōng ih-k‘en gyi tæn-ts ka do, ziu fōng-leh gyi de. Gyi wō “Dzing-ng-dzing feh sah ngô, næn-kæn ngô lao-jih wō-hyiang-ng-dao, ziang ngô keh-cü-ka-go nyding yiu sæn-pah, long-tsong vah-tsiu-ko-liao, ky‘i-hyüih-sing iao meo-sah ng-noh, ng zi yüong bōng-be.” Keh wōng-ti ih t‘ing ziu ky‘ih hoh, tæn-ts ‘en-de, lin-mōng ziu t‘e ping.

後頭有一個外國王從北邊介打進羅馬地方來^[1]。書裏話，介時候有一個人，名字叫勒西伏刺^[2]，到箇邊營寨裏去行刺。反轉撥下家柯着了。箇外國王就問其，是誰差來個，謳其招出同謀主顧名字來：「若有半句虛話^[3]，立刻就周捉爾個性命。」箇西伏刺就伸開自個順隻手，放勒火爐裏，和隻手焜落了，面孔一眼弗變色。箇外

國王一看其膽子介大，就放了其了。其話：「承爾情弗殺我，難間我老實話向爾道，像我箇株介個人有三百，攏總罰咒過了，起血心要謀殺爾儂，爾自用防備。」箇皇帝一聽就喫惱，膽子寒了，連忙就退兵。

[1] 公元前 508 年，羅馬與 Clusium 的戰爭

[2] Gaius Mucius Scaevola，羅馬傳說中的英雄

[3] 謊話。現代寧波話說「亂話」

Meng-go shih-wô. 問個說話

Lo-mô-nying we soh-ko z-t'i teng wông-ti fi-diao-de? Dza-go
kyiao-leh tsong-kwun? Peh-lu-to we-leh dza-go z-t'i teng gyi zi-go ng-
ts sah-diao de? [1]Ko-li-o-læn z-t'i dza-go? Si-vo-la z-t'i dza-go?

羅馬人爲啥個事體等皇帝廢掉了？咋個叫勒總管？不魯多爲了
咋個事體等其自個兒子殺掉了？哥裏倭蘭^[1]事體咋個？西伏刺事體
咋個？

[1] 原文錯印爲 Ko-li-ô-læn.

Di sæn Tsōng. 第三章

Ah-fi-li-kyüô poh-pin, Deh-nyi-s di-fông, tông-ts'u-ts yiu ih-t'ah
do-mô-deo, di-ming kyiao-leh Kyüô-da-gyi, z Fi-nyi-kyi nyting ts'in tao
keh u-sen deng ky'i-deo go.

阿非利加北邊，突尼斯地方，當初子有一墳大碼頭，地名叫勒迦大其^[1]，是腓尼基人遷到箇烏碎庵起頭個。

[1] Carthage, 現譯爲迦太基

Ing-we keh-sing Fi-nyi-kyi nyting tæn-kông c'ih-meng nga-hyiang
tso sang-i, keh-lah Kyüô-da-gyi di-fông sang-i tao yia heng nao-nyih:
ziu-z ping-mô keh-sing nyting-shü yia gyiang-leh nyting-kô-go. Gyi-lah
yiu hyü-to nyin-dæ tao Si-kyi-li di-fông læ-kæn tang-tsiang. Si-kyi-li
yiu ih-go wông-ti ming-z kyiao-leh Üô-gô-to-gyi-li, sing-siang c'ih-gyi-
peh-i, fæn-cün keh-hyiang ky'i vah Kyüô-da-gyi. Ih tao keh-deo, ping-
mô kyi-jün zônng-ngen, ziu fông-ho tsiang zi-go jün tu siao-diao de, s-
teh siu-'ô ping-mô tsih-yiu tsing-lu m-neh t'e-lu, tæn-ts tsih-we yü-kô
do, sing-shü tsih-we veng-nga üong. Tang zônng s-nyin kong-fu dzong-
sin kyü de. 'Eo-deo Kyüô-da-gyi nyting teng Si-kyi-li hyü-to di-fông
tsing-voh de, yi tang-tsing Si-pæn-yüô di-fông.

因爲箇星腓尼基人擔綱出門外鄉做生意。箇拉迦大其地方生意倒也很鬧熱。就是兵馬箇星人勢也強勒人家個。其拉有許多年代到西基里地方來間打仗。西基里有一個皇帝名字叫勒亞伽多奇利^[1]，心想出其不意，反轉箇向去伐迦大其。一到箇頭，兵馬既然上岸，就放火將自個船都燒掉了，使得手下兵馬只有進路嚥得退路，膽子只會愈加大，聲勢只會分外勇。打上四年功夫從先歸了。後頭迦大其人等西基里許多地方征服了，又打進西班牙地方。

[1] Ἀγαθοκλῆς, 敘拉古國王, 公元前 310 年登陸北非進攻迦太基本土

Kyüô-da-gyi ing-we z-ka hying-wông, yi z teng Lo-mô ts'ô yiu-'æn lu, keh-lah Lo-mô-nying yi yiu-tin gyü-dæn gyi, yi ky'i-gyi-feh-ko; ziu zing-z-ts'ao-nao, wô z Kyüô-da-gyi 'æn-tsao-ts s-'ô yiu pông-ts'eng gyi-lah dih-koh de: ziu ky'i-leh-ping ky'i vah Kyüô-da-gyi sô tsing-voh-go Si-kyi-li di-fông. Loh-lu-li kao-tsin z Lo-mô ping-mô hao; dæn-z ing-we Lo-mô-nying ih-hyiang z yüong jün yüong feh kwæn, keh-lah se-s-li kao-tsin z Kyüô-da-gyi hao. Lo-mô-nying ziu ts'eng-c'ih ih-go fah-ts læ, tsah-tang-tsah jün-li liang-pin tu yüong keo-ts, hao tsiang 'ô-kô jün tsah-lao-ts, ping-mô ziu hao jün-ko-jün ko-te-ko tang-tsiang ziang ngen-zông ih-yiang-go.

迦大其因爲時介興旺，又是等羅馬差有限路，箇拉羅馬人又有點懼憚其，又氣其弗過，就尋事吵鬧，話是迦大其閒早子私下有幫

襯其拉敵國了，就起了兵去伐迦大其所征服個西基里地方。陸路裏交戰是羅馬兵馬好，但是因為羅馬人一向是用船用弗慣，箇拉水師裏交戰是迦大其好。羅馬人就忖出一個法子來，隻打隻船裏兩邊都用鉤子，好將下家船扎牢仔，兵馬就好船個船過對過，打仗像岸上一樣個。

Lo-mô-nying ky'ü-leh keh-go kyi-kao, di-nyi-vah teng Kyüô-dagyi kao-tsin ziu do-nyiang tang-ying de, 'eo-deo ziu ko-hæ tang-tsing Kyüô-da-gyi di-fông ky'i; dzing-gyiu tang ih-dzing ying ih-dzing, tsing-hao kw'a iao p'o-tsing Kyüô-da-gyi dzing-li ka z-'eo, kông-kông yiu ih-ts kyiuping dzong Lah-ko-nyi-üô ka læ. Kyüô-da-gyi cong-ping ziu nyiang Hyi-lah-go tsiang-kyüing pô-sæ, tang-zông ih-dzing ziu ying de; ping-ts'ia lin Lo-mô tsong-kwun teng hyü-to kong-ts siao-yia keh-sing, tu lo-liah læ de. Dæn-z 'eo-deo ing-we se-s-li kao-tsin yi tang ba-tsiang, dzing-nyün deo-'ông, Lo-mô ky'i tsing-kong.

羅馬人虧勒箇個計較，第二伐等迦大其交戰就大樣^[1]打贏了，後頭就過海打進迦大其地方去，仍舊打一陣贏一陣，正好快要破進迦大其城裏介時候，剛剛有一支救兵從拉戈尼亞^[2]介來。迦大其總兵就讓希臘個將軍把帥，打上一陣就贏了；並且連羅馬總管等許多公子少爺箇星，都擄掠來了。但是後頭因為水師裏交戰又打敗仗，情願投降，羅馬去進貢。

[1] 極大地

[2] Λακωνία。

Yiæ-su yi-zin 264 nyin tang ky'i, tang zōng 23 nyin kong-fu, dzhitao Yiæ-su yi-zin 241 nyin dzæ-s kōng-'o.

耶穌以前 264 年打起，打上 23 年功夫，直到耶穌以前 241 年纔始講和^[1]。

[1] 第一次布匿戰爭

Kōng-'o ts-'eo deng zōng 22 nyin kong-fu dzong-sin shih-iah, ky'i-leh ping ky'i vah Si-pæn-yüô ih-t'ah di-fōng z teng Lo-mô lih-iah ko-liao-go: tsiang gyi-lah lo-liah de. Ka-z-'eo nyün-sæ ming-z kyiao-leh Hen-nyi-pô, peng-z yia hao, tæn-ts yia do. Gyi kyiuh-shü keh-nyin, ah-tia ziu eo gyi vah ih-go tsiu, üong feh mōng-kyi Lo-mô-nying-go ün-ky'i, keh-lah gyi tsiang keh-t'ah di-fōng lo-liah ts-'eo, ziu diao-dong ping-mô ky'i vah Lo-mô, di-fōng ky'i. Lu-zōng ko ih-zo ting-kao sœn sœn-teng; s-kyi yiu-shih-go, lin-tsих cōh-za go lu tu m-neh, feh-tsiao-dza næn tseo, liang-ts'ao yi ky'üih, tsæ-wô i-lu yiu. mæn-nying do-leh ngæ-do-do zah-deo, kah-deo-kah-nao k'ang-lôh-læ, pih ky'iao-leh tang gyi t'e.

講和之後庵上 22 年功夫從先失約。起了兵去伐西班牙一墳地方——是等羅馬立約過了個——將其拉擄掠了。介時候元帥名字叫勒

漢尼巴^[1]，本事也好，膽子也大。其九歲箇年，阿爹就謳其伐一個州，永弗忘記羅馬人個怨氣，箇拉其將箇墳地方擄掠之後，就調動兵馬去伐羅馬地方去。路上過一座頂高山，山頂四季有雪個，連即斫柴個路都嚙得，弗照咋難走，糧草又缺，再話依路有蠻人馱了呆大大^[3]石頭，夾頭夾腦擣落來，必巧^[2]了打其退。

[1] Hannibal Barca, 現譯爲漢尼拔·巴卡。迦太基軍事家、戰略家

[2] 需要

[3] 很大的

Dæn-z Hen-nyi-pô siu-’ô ping-mô jih-lin kwæn-liao, lang-nyih tu tông-leh-ky’i yiang-seh feh-p’ô-go. Lo-mô-nying ih-ngæn feh-neng-keo ti-tông.

但是漢尼巴手下兵馬習練慣了，冷熱都當^[1]勒起，樣色弗怕個。羅馬人一眼弗能夠抵擋。

[1] 承受

Hen-nyi-pô læ Yi-da-li di-fông læ-kæn jih-loh-nyin kong-fu, ping-mô peh gyi mih-diao feh-tsiao. to-siao. Yiu ih tsao tsiang Lo-mô sæn-go tsong-kwun lin 7,0000 ping-mô t’ong-sing sah-diao, se-tsих gyi zi-go ping-mô công sön-ky’i læ tsих-yiu 5,0000, peh-kô tsих sông-leh 6,000 nyiing.

漢尼巴來以大利地方來間十六年功夫，兵馬撥其滅掉弗照^[1]多少。有一遭將羅馬三個總管連 7,0000 兵馬統性殺掉，雖即其自個兵馬掌算起來只有 5,0000，不加只傷了 6,000 人。

[1] 「知曉」合音

Ka z-'eo ziah-z ts'ing-ts' kyi-we ze-siu ky'i we-djü Lo-mô dzing-ts;
'öh-tsia p'o-leh tsing yia vi-k'o-cü. Dæn-z k'o-sih gyi ts'ia-kwu lo-liah
bih-go do mô-deo, deng ping læ ih-t'ah ting væn-wô di-fông, di-ming
kyiao-leh Kah-pu-üô. Gyi siu-'ô ping-mô pao-pao nön-nön keo-ky'üoh
keo-yüong kw'a-weh ko nyih-ts, mæn-mæn sing yia sæn-de, tæn-ts yia
siao-de, vu-nyih-ts z-jün yia tsih-we yü-kô no-ziah-de. teng tseo-ko
shih-sæn keh-ts ping-mô da feh-siang-dong. Tsæ-wô ka z-'eo yiu Lo-
mô da-tsiang ming-z kyiao-leh Si(pi)-yiang yüong ih-go kyi-kao, fæn-
cün keh-hyiang ky'i vah Kyüô-da-gyi di-fông. Kyüô-da-gyi wÔng-ti
teng cong da-dzing lih-k'eh ziu ts'a fi-pao, eo Hen-nyi-pô kw'a-kw'a
cün-læ kyi peng-koh iao-kying. Keh se-tsих z Hen-nyi-pô feh-sô-
teh-go, dæn-z ing-we shü-dao z-ka feh-teh feh cün-ky'i. 'Eo-deo teng
Si(pi)-yiang kao-tsin, tang-leh ba-tsiang; Kyüô-da-gyi nyung dzong-sin
deo-'öng vah-c'ih hyü-to nyung-ts. Ing-we Lo-mô-nying iao gyi-lah
tsiang Hen-nyi-pô song-ko-læ, keh-lah gyi dao-næn tao Jü-li-üô di-
fông ky'i.

介時候若是趁此機會隨手去圍住羅馬城子，或者破勒進也未可知。但是可惜其且顧擄掠別個大碼頭，屯兵來一堵頂繁華地方，地名叫勒格布亞^[1]。其手下兵馬保保暖暖夠喫夠用快活過日子，慢慢心也散了，膽子也小了，武藝子^[2]自然也只會愈加懦弱了，等走過雪山箇支兵馬大弗相同。再話介時候有羅馬大將名字叫勒西庇楊^[3]用一個計較，反轉箇向去伐迦大其地方。迦大其皇帝等衆大臣立刻就差飛報，謳漢尼巴快快轉來救其本國要緊。箇雖即是漢尼巴弗捨得個，但是因為勢道是介，弗得弗轉去。後頭等西庇楊交戰，打了敗仗，迦大其人從先投降，罰出許多銀子。因為羅馬人要其拉將漢尼巴送過來，箇拉其逃難到敘利亞地方去。

[1] Capua

[2] 才幹；能力

[3] Scipio，現譯為西庇阿。此處為大西庇阿，古羅馬軍事家、政治家

Jü-li-üô wōng-ti En-teh-iah-ko z peng-læ teng Lo-mô-koh yiu ün-ky'i-go. K'eo-k'eo Hen-nyi-pô læ t'iao-so, ziu ding-kwe tang-tsiang: dæn-z ing-we feh k'eng i Hen-nyi-pô ping-fah, fæn-cün peh gyi-lah tang-ba-de.

敘利亞皇帝安德約戈^[1]是本來等羅馬國有怨氣個。扣扣^[2]漢尼巴來挑唆，就定規打仗。但是因為弗肯依漢尼巴兵法，反轉撥其拉打敗了。

[1] Antiochus, 現譯爲安條克。此處爲塞琉古帝國第六位國王安條克三世

[2] 正巧

Hen-nyi-pô yi dao tao Pi-t'e-nyi deng-zông ng-nyin; dæn-z ing-we
Lo-mô-koh gyü-dæn keh-go nying, cong-ü feh-k'eng hyih gyi, gyi zi
yia hyiao-teh z dao-feh-tseo-go, keh-lah ky'üoh-leh pa-yiah si-de. 'Eo-
deo deng-zông 52 nyin Kyüô-da-gyi nying dzong-sin feh-k'eng deo-
voh-de. Ka z-'eo yiu ih-go tsiang-kyüing ziu-z zin-deo tsing-voh Kyüô-
da-gyi keh-we Si-pi-ziang-go kyi-pa seng-ts, ming-z yia kyiao-leh Si-pi-
ziang ky'i-leh ping ky'i vah gyi-lah: tang-zông sæn-nyin kong-fu,
tsiang Kyüô-da-gyi di-fông t'ong-sing ts'ao-mih-de, Keh-z Yiæ-su yi-
zin 146 nyin.

漢尼巴又逃到庇推尼^[1]庵上五年，但是因爲羅馬國懼憚箇個人，終於弗肯歇其，其自也曉得是逃弗走個，箇拉喫了擺藥死了。後頭庵上 52 年，迦大其人從先弗肯投伏了。介時候有一個將軍，就是前頭征服迦大其箇位西庇楊個寄拜孫子，名字也叫勒西庇楊，起了兵去伐其拉。打上三年功夫，將迦大其地方統性抄滅了。箇是耶穌以前 146 年。

[1] Βιθυνία，又譯爲比提尼亞，在黑海南岸

Kyüô-da-gyi dzing-ts ky'ün-cün yiu 70-to-li: Lo-mô-nying fông-ho
siao-diao, ih-lin we dziah tao jih-ts'ih nyih.

迦大其城子圈轉有 70 多里。羅馬人放火燒掉，一連會着到十七日。

Kyüô-da-gyi di-fông kyi-jün z Fi-nyi-kyi ny ing pao-k'æ-læ-go;
keh-lah hyiang-fông keh-sing yia teng Kyüô-nen di-fông ts'ô-feh-to-go.
Gyi-lah yia z pa Mo-loh bu-sah-go.

迦大其地方既然是腓尼基人爆開來個，箇拉鄉方箇星也等迦南地方差弗多個。其拉也是拜摩陸^[1]菩薩個。

[1] Moloch, 上古近東信仰中的一個神明

Bu-sah-go siang-mao z ts'æ-hwô dong cü-c'ih-go, li-hiang k'ong-sing, nga-deo sang-leh mang-mang ho, tsiang siao-nying tiu-leh bu-sah li-hiang ih-z sän-k'eh ziu me-sah de; bông-pin cong ny ing le-kwu, k'ao dong-lo, hwun-t'in hyi-di, zia-zia bu-sah.

菩薩個相貌是菜花銅^[1]鑄出個，裏向空心，外頭生勒猛猛火，將小人丟勒菩薩裏向一時三刻就焜煞了。旁邊衆人擂鼓，敲銅鑼，歡天喜地謝謝菩薩。

[1] 黃銅

Üô-gô-to-gyi-li læ we-djü dzing-ts ka z-'eo, Kyüô-da-gyi ny ing wô z bu-sah kông 'o-se lôh-læ tsah-vah gyi-lah, wô z ing-we gyi-lah ih-hiang feh-sô-teh tsiang zi-go ts'ing-ng ts'ing-nô hyin-peh bu-sah,

tsih-we ma-læ gyüong-kw'ü nying-kô ng-nô tso foh-li. Keh-lah nænkæn gyi-lah ziu-tsiang nyi-pah to-sing tu z wông-seng kong-ts siao-yia keh-sing, veng-zi hyin peh Mo-loh-bu-sah me-sah-de, wa-yiu sæn-pah to-sing do-nying yia tu dzing-nyün sô-c'ih zi-go sing-ming veng-zi me-sah-de.

亞伽多奇利來圍住城子介時候，迦大其人話是菩薩降禍祟落來責罰其拉，話是因爲其拉一向弗捨得將自個親兒親囡獻撥菩薩，只會買來窮苦人家兒囡做福禮。箇拉難間其拉就將二百多星都是王孫公子少爺箇星，焚自獻撥摩陸菩薩焜煞了，還有三百多星大人也都情願捨出自個性命焚自焜煞了。

Meng-go shih-wô. 問個說話

Kyüô-da-gyi læ 'ah-li ih-pin? Z soh-go di-fông nying deng ky'i-deo-go? Sang-i 'o-jü-yia? Ping-mô dza-go? Soh-go di-fông, yiu joh-koh læ-kæn? Üô-gô-to-gyi-li tang-tsing Ah-fi-li-kyüô ky'i, yüong soh-go kyi-kao? Teng Lo-mô tang tsiang we-leh dza z-t'i ky'i-ing-go? Lo-mô-nying yüong soh-go kyi-kao? Ko-hæ tao Ah-fi-li-kyüô ky'i, yüing-ky'i-hao feh? Kyi-z tang ky'i-deo-go? Tang zônг to-siao nyin-dæ? Di-nyi-tsao lön-tsing-læ z jü pô-sæ? Gyi dza tang ky'i-deo-go? Keh cü-kwu

vu-nyih-ts 'o-jü? Tao Lo-mô læ lu-zōng dza-go? Gyi siu-'ô ping-mô
dza-go? Dza-we Lo-mô feh peh gyi tsing-voh? Z ky'ü-leh jü? 'Eo-deo
Hen-nyi-pô keh-go-nying dza-go kyih-gyüoh? Di sæn tsao Kyüô-da-gyi
yi nao-z, jü ky'i ts'ao-mih-go? Kyüô-da-gyi dzing-ts yiu dza-kun-do?
Dziah tao to-siao nyih-ts? Kyüô-da-gyi i soh-go hyiang-fông? Pa soh-go
bu-sah? Si-kyi-li wông-ti læ we-djü gyi-lah dzing-ts z-'eo, Kyüô-da-gyi
nying gyiu bu-sah dza gyiu-fah?

迦大其來何裏一邊？是啥個地方人庵起頭個？生意何如呀？兵
馬咋個？啥個地方有屬國來間？亞伽多奇利打進阿非利加去用啥個
計較？等羅馬打仗爲了咋事體起因個？羅馬人用啥個計較？過海到
阿非利加去，運氣好弗？幾時打起頭個？打上多少年代？第二遭亂
進來是誰把帥？其咋打起頭個？箇主顧武藝子何如？到羅馬來路上
咋個？其手下兵馬咋個？咋會羅馬弗撥其征服？是虧了誰？後頭漢
尼巴箇個人咋個結局？第三遭迦大其又鬧事，誰去抄滅個？迦大其
城子有咋管大？着到多少日子？迦大其依啥個鄉方？拜啥個菩薩？
西基里皇帝來圍住其拉城子時候，迦大其人求菩薩咋求法？

Di S Tsông. 第四章

Yiæ-su yi-zin 196 nyin, Jü-li-üô wông-ti En-ti-ah-ko ing-we bao-nyiah Hyi-lah di-fông, keh-lah Hyi-lah nying tao Lo-mô ky'i kao-su. Lo-mô nying ziu tang-fah ky'ing-ts'a ko-læ, eo gyi nyiang-c'ih. En-ti-ah-ko peng læ feh-k'eng nyiang, tsæ-wô Hen-nyi-pô ts'ing-ts' kyi-we læ t'iao-so gyi teng Lo-mô koh ky'i tang-tsiang. Tang-ba-ts gyi zi-go di-fông long-tsong peh Lo-mô nying deh-leh-ky'i; yi-'eo Jü-li-üô ziu voh Lo-mô kæ-kwun-de.

耶穌以前 196 年，敘利亞皇帝安底阿戈^[1]因為暴虐希臘地方，箇拉希臘人到羅馬去告訴。羅馬人就打發欽差過來，謳其讓出。安底阿戈本來弗肯讓，再話漢尼巴趁此機會來挑唆其等羅馬國去打仗。打敗仔其自個地方攏總撥羅馬人奪了去，以後敘利亞就服羅馬該管^[2]了。

[1] Antiochus, 前一章譯作安德約戈，塞琉古帝國第六位國王安條克三世

[2] 統治；管轄

Mô-kyi-teng wông-ti Fi-lih di-ng, ing-we zin-deo tang-tsiang z-'eo, gyi sing-siang iao pông-ts'eng Kyüô-da-gyi; se-tsих m-neh dong-siu, Lo-mô nying yia læ vah gyi. Fi-lih be gyi-lah sah ba-ts, teng gyi-lah kông-'o, tsих-teh tsiang ih-go ng-ts song tao Lo-mô ky'i tso tông-deo. 'Eo-deo wa-yiu ih-go ng-ts tsих-leh we siang pao ah-tia-go dziu,

fæn-cün peh Lo-mô nying k'ô-ky'i, gyi-go koh-veng yia tso Lo-mô-go joh-koh-de. Keh z Yiæ-su yi-zin 168 nyin z-t'i.

馬基頓^[1]皇帝腓力第五^[2]，因為前頭打仗時候，其心想要幫襯迦大其，雖即喰得動手，羅馬人也來伐其。腓力被其拉殺敗仔，等其拉講和，只得將一個兒子送到羅馬去做當頭^[3]。後頭還有一個兒子只勒會想報阿爹個仇，反轉撥羅馬人柯去，其個國份也做羅馬個屬國了。箇是耶穌以前 168 年事體。

[1] Μακεδονία，現譯爲馬其頓

[2] Φιλιππος E'，此處爲馬其頓國王腓力五世

[3] 人質

Ka z-'eo Hyi-lah Nen-pin yiu deh-ma-go siao-koh cong-ming kyiao-leh Üô-kæ-üô. Ing-we dô-kô feh t'a-bing, Lo-mô nying ts'ing-ts' kyi-we ky'i tsing-voh gyi-lah: ziu tsiang Ko-ling-to kying-dzing lo-liah, fông-ho siao-diao. Keh z teng mih-diao Kyüô-da-gyi dong-nyin-go. Ts'ô-feh-to z-'eo Si-pæn-yüô yia kwe-peh Lo-mô kæ-kwun-de. Tsæ den 45 nyin Ah-gyih-r wông-ti sæn-go ng-ts feh 'o: do ng-ts ming-z kyiao-leh Gyi. geh-t'a, tsiang gyi ih-go ah-di meo-sah-de. Wa-jiu ih-go dao tao Lo-mô ky'i, t'ao kyiu-ping. Dæn-z Lo-mô-nying feh k'eng kyiu gyi, dzih teng-tao gyi yia peh ah-ko sah-diao-de; 'eo-deo sön z

ky'i hyüih-sing pao gyi-go dziu, k'ô Gyiu-geh-t'a lôh lao-kæn-li ngo sah, tsiang gyi di-fông tso Lo-mô kæ-kwun-go joh-koh-de.

介時候希臘南邊有特買^[1]個小國，總名叫勒亞該亞^[2]。因爲大家弗太平，羅馬人趁此機會去征服其拉。就將哥林多^[3]京城擄掠，放火燒掉。箇是等滅掉迦太基同年個。差弗多時候西班牙也歸撥羅馬該管了。再庵 45 年阿及爾^[4]皇帝三個兒子弗和：大兒子名字叫勒求穀泰^[5]，將其一個阿弟謀殺了。還有一個逃到羅馬去，討救兵。但是羅馬人弗肯救其，直等到其也撥阿哥殺掉了。後頭算是起血心報其個仇，柯求穀泰落牢監裏餓煞，將其地方做羅馬該管個屬國了。

[1] 好些個；好幾個。現代寧波話說「特猛」

[2] Ἀχαϊα

[3] Κόρινθος，又譯爲科林斯

[4] Algiers，現譯爲阿爾及爾，此處指北非古國努米底亞，在今阿爾及利亞北部

[5] Jugurtha，現譯爲朱古達。努米底亞國王

Lo-mô gyün-ping z-ka yiang-k'æ ky'i; sæn-t'ah da-tsiu tu yiu kæ-kwun-go di-fông. Dæn-z kyi-jün yiu ka hyü-to 'o-se, long-tao bih-koh sing-zöng, tsiang-læ keh 'o-se pih-ding we long-tao zi-go deo-teng.

Ing-we gyi hwun-hyi k'en bih-koh-go hyüih, ziang shü ka liu-c'ih-læ, z-jün zi-go hyüih, yia iao kyiao-kyiao gyi zi-go din-pæn.

羅馬權柄是介揚開去，三墳大洲都有該管個地方。但是既然有介許多禍祟，弄到別國身上，將來箇禍祟必定會弄到自個頭頂。因爲其歡喜看別國個血，像水介流出來，自然自個血，也要澆澆其自個田畈。

Lo-mô ny ing ih-hyiang z ting æ-sih peng-di. Dæn-z ing-we gyi tsiang-kyüing yiu hyü-to nga-koh tsing-voh-de, shü-dao do, lih-wöng fi-wöng tu læ gyi siu-li, keh-lah ziu siang tao peng-koh công-gyün, zi lih we wöng. Tsæ-wô siu-'ô ping-mô kyi-jün yiu nga-koh ny ing sah-leh tao m-su-moh-tsiang-go, keh-tsao ziu-z sah gyi-lah zi-go ny ing yia m-iao-kying.

羅馬人一向是頂愛惜本地。但是因爲其將軍有許多外國征服了，勢道大，列王廢王都來其手裏，箇拉就想到本國掌權，自立爲王。再話手下兵馬既然有外國人殺了到嚦數目賬個，箇遭就是殺其拉自個人也嚦要緊。

Ah-gyih-r læ-kæn tang-go z-'eo, nyün-sæ ming-z kyiao-leh Môliah, c'ih-sing læ-leh ti-vi, sing-keh hyüong-ôh. Gyi siu-'ô yiu ih-go tsiang-kyüing ming-z kyiao-leh Si-lah, ing-we z kong-ts c'ih-sing, ts-

tsih yi hao, kong-lao yi do: keh-lah Mô-liah ts'ih-ts' ts'ih-'eng ky'i-gyi-feh-ko de.

阿及爾來間打個時候，元帥名字叫勒馬略^[1]，出身來勒低微，性格兇惡。其手下有一個將軍名字叫勒西拉^[2]，因為是公子出身，資質又好，功勞又大。箇拉馬略切齒切恨氣其弗過了。

[1] Gaius Marius, 羅馬改革家

[2] Lucius Cornelius Sulla, 現譯爲蘇拉。羅馬將軍、政治家、軍事家

Pah-sing da-kæ z i-deh Mô-liah, cong cü-'eo tu kwe-leh Si-lah keh-pin. Gyi-lah ziu long-c'ih tang-tsiang z-t'i læ: Si-lah tang-ying-tsiang Mô-liah c'ong-kyüing, ze-siu c'ih-meng tao Peng-tu di-föng ky'i-vah Mi-t'i-da-ti wöng-ti. Mô-liah ziu kyü-læ ky'i-leh ping p'o-tsing dzing li-hyiang, ih-lin ng nyih ng yia, tsiang kong-'eo teng pah-sing sah-diao m-su-moh-tsiang to: 'eo-deo long-gyün feh-hyü pah-sing kong-kyü tsong-kwun: keh-nyin li-hyiang, tsiu ky'üoh-tse, fah dziao-nyih bing si-de.

百姓大概是依了馬略，衆諸侯都歸勒西拉箇邊。其拉就弄出打仗事體來。西拉打贏仔仗，馬略充軍，隨手出門到本都^[1]地方去伐米替大底^[2]皇帝。馬略就歸來起了兵破進城裏向，一連五日五夜，將公侯等百姓殺掉嚙數目賬多，後頭弄權弗許百姓公舉總管。箇年裏向，酒喫醉，發潮熱病死了。

[1] Πόντος

[2] Μιθριδάτης，現譯爲米特里達梯，此處爲本都王國國王米特里達梯六世

Si-lah kyü-læ, Mô-liah-go ng-ts ky'i ti-dih gyi. Si-lah ying-ts p'o-tsing dzing-li-hyiang fi-dæn pao zi-go dziu, ziu-z siu-'ô ping-mô yiu ün-ky'i cü-kwu, yia tu cing gyi-lah pao-dziu, sah-diao-go nyng su-tu su-feh-pin.

西拉歸來，馬略個兒子去抵敵其。西拉贏仔破進城裏向，非但報自個仇，就是手下兵馬有怨氣主顧，也都准其拉報仇，殺掉個人數都數弗遍。

Si-lah long-gyün long-tao sæn-nyin: 'eo-deo gyi zi nyiang-we tso bah-sing nyng. Keh-z Yiæ-Su yi zin 80 nyin.

西拉弄權弄到三年，後頭其自讓位做白身人。箇是耶穌以前 80 年。

Gyi yiu liang-kyü shih-wô eo nyng sia-leh gyi veng-mo zôn-deo, wô. M-iyu nyng pi Si-lah pao-eng tsæ 'eo, pao dziu tsæ li-'æ.

其有兩句說話謳人寫勒其墳墓上頭，話：「嘸有人比西拉報恩再厚，報仇再厲害。」

Deng-zôn kyi-nyin yi yiu liang-go da-tsiang công-gyün de.

庵晌幾年又有兩個大將掌權了。

Ih-go ming-z kyiao-leh P'un-p'e, z su-dzōng læ Üô-si-üô keh-pin. tang-tsiang to. Gyi tsing-voh-go koh-su t'ong-tsang yiu jih-ng, p'o-tsing lo-liah-go dzing-ts yiu pah-pah to-sing: Yiæ-lu-sah-leng yia dzæ-gyi-nen. Keh z Yiæ-su yi-zin 63 nyin.

一個名字叫勒潘沛^[1]，是素常來亞細亞箇邊，打仗多。其征服個國數統總有十五，破進擄掠個城子有八百多星。耶路撒冷也在其內。箇是耶穌以前 63 年。

[1] Gnaeus Pompeius，現譯爲龐培。羅馬軍事家、政治家

Di nyi-go da-tsiang, ming-z kyiao-leh Kæ-sah, yiu hyü-to nyin-dæ læ Si-pun-pin læ-kæn tang-tsiang-ko. Si-pæn-yüô veh-læn-si, Jih-r-mæn, 'O-læn, lin Ing-kyih-li, keh-sing di-föng, ing-we nyding ts'u-mæn yiu-yüong vu-meo, feh hyiao-teh ping-fah, keh-lah tu peh gyi tsing-voh de: nyding peh gyi sah-diao yiu ih-pah-to væn; lo-liah-læ-go yia ts'ô-feh-to.

第二個大將，名字叫勒該撒^[1]，有許多年代來西半邊來間打仗個。西班牙、佛蘭西^[2]、日耳曼、荷蘭，連英吉利箇星地方，因爲人粗蠻，有勇無謀，弗曉得兵法，箇拉都撥其征服了。人撥其殺掉有一百多萬，擄掠來個也差弗多。

[1] Gaius Julius Caesar，現譯爲凱撒。羅馬軍事家、政治家

[2] 現譯爲法蘭西

Keh liang cü-kwu yi ts'ing ih-go ny ing ming-z kyiao-leh Keh-læ-su z Lo-mô koh ting yiu-lao, teng gyi-lah dô-kô siang-liang jü-z.

箇兩主顧又請一個人，名字叫勒葛萊蘇^[1]，是羅馬國頂有佬^[2]，等其拉大家商量敘事。

[1] Marcus Licinius Crassus, 現譯爲克拉蘇。羅馬軍事家、政治家

[2] 富有

Keh-læ-su tao Po-s ky'i tang-tsiang si-de. Kæ-sah siang tso wöng-ti, ziu teng P'un-p'e tang-tsiang. P'un-p'e ba-ts dao tao Yiæ-gyih, peh Yiæ-gyih koh-wöng meo-sah-de.

葛萊蘇到波斯去打仗死了。該撒想做皇帝，就等潘沛打仗。潘沛敗仔逃到埃及，撥埃及國王謀殺了。

Kæ-sah yi-'eo se-tsih yiu wöng-ti-go gyün-ping; gyi yia feh ken yüong wöng-ti ts'ing-hwu, ing-we k'ong-p'ô pah-sing iao dzao-fæn. Dæn-z feh-zöng s-nyin yiu loh-jih kong-'eo, siang kyiu t'in-'ô c'ih keh-go hyüong-siu-go gyün-ping, kyih-deh-töng, teng gyi sah-diao. Keh-z Yiæ-su yi-zin 44 nyin.

該撒以後雖即有皇帝個權柄，其也弗敢用皇帝稱呼，因爲恐怕百姓要造反。但是弗上四年有六十公侯，想救天下出箇個兇手個權柄，結了黨，等其殺掉。箇是耶穌以前 44 年。

Kong-'eo se-tsih u-su Kæ-sah, dæn-z pah-sing-lah ing-we gyi dj, ông dj, ông tso hyi-veng peh gyi-lah k'en, tsæ-wô yiu hyü-to zin-deo lo-liah-læ-go dzæ-veh feng peh gyi-lah, keh-lah hwun-hyi gyi, dzing-nyün pông-ts'eng Kæ-sah-go nga-sang pao-gyi-go dziu; wa-yiu coh do gyün-ping peh gyi.

公侯雖即惡憤^[1]該撒，但是百姓拉因爲其常常做戲文撥其拉看，再話有許多前頭擄掠來個財物分撥其拉，箇拉歡喜其，情願幫襯該撒個外甥報其個仇，還有給^[2]大權柄撥其。

[1] 厭惡

[2] 紿予

Keh nga-sang ming-z kyiao-leh Oh-da-vi, teng ih-go da-tsiang, ming-z kyiao-leh En-teng, kyih-deh-tông, coh ah-me peh gyi tso lao-nyüing. Keh liang-go cü-kwu yi ts'ing ih-go ting do yiu-lao kong-'eo, dô-kô tso z-t'i. Dæn-z ing-we En-teng li-diao gyi lao-nyüing, teng Yiæ-gyih nyü-wông dong-shih, keh-lah Oh-da-vi ta-ling ping-mô ky'i vah gyi. En-teng ba-ts lin Yiæ-gyih nyü-wông tu zing si-de. Yiæ-gyih di-fông yi-'eo yia kwe peh Lo-mô kæ-kwun.

箇外甥名字叫勒屋大維^[1]，等一個大將，名字叫勒安敦^[2]，結了黨，給阿妹撥其做老嫗。箇兩個主顧又請一個頂大有佬公侯，大家做事體。但是因爲安敦離掉其老嫗，等埃及女王同室，箇拉屋大

維帶領兵馬去伐其。安敦敗仔連埃及女王都尋死了。埃及地方以後也歸撥羅馬該管。

[1] Gaius Octavius, 羅馬帝國第一任元首

[2] Marcus Antonius, 現譯爲安東尼, 羅馬政治家、軍事家

Oh-da-vi kyü-læ Lo-mô nying kô gyi tsiah-we, wa-yiu c'ü gyi ih-go 'ao Ao-kwu-z-tôh, ziu-z ting tseng-djong-go, i-s. Ing-we z tso-leh Kæ-sah kyi-pa ng-ts, gyi ming-z yia kyiao-leh Kæ-sah. Keh liang-go ming-z lin tsiah-we yi-'eo tu z shü-djün-go. Keh-lah Oh-da-ziu hao sön z Lo-mô di-ih-go wông-ti.

屋大維歸來，羅馬人加其爵位，還有取其一個號：奧古士督^[1]，就是頂尊重個意思。因爲是做勒該撒寄拜兒子，其名字也叫勒該撒。箇兩個名字連爵位以後都是世傳個。箇拉屋大^[2]就好算是羅馬第一個皇帝。

[1] Augustus, 現譯爲奧古斯都

[2] 原文漏了一個「維」

Meng-go shih-wô. 問個說話

Jü-li-üô we-leh soh-go z-ken peh Lo-mô nying deh-leh-ky'i? Mô-kyi-teng ni? Üô-kæ-üô? Ah-gyih-r? 'Eo-deo gyi zi yiu soh-go pao-ing ma? Mô-liah teng Si-lah long gyün z dza-go? P'un-p'e teng Kæ-sah ni? 'Eo-deo wa-yiu jü?

敘利亞爲了啥個事幹撥羅馬人奪了去？馬基頓呢？亞該亞？阿及爾？後頭其自有啥個報應嗎？馬略等西拉弄權是咋個？潘沛等該撒呢？後頭還有誰？

Di Ng Tsông. 第五章

Lo-mô dzing li-hyang yiu ih-go miao, kyiao-leh Dzih-neh-miao t'a-bing go z-'eo, miao-meng kwæn-liao go, yiu tang-tsiang z-'eo, miao-meng pih iao k'æ-go.

羅馬城裏向有一個廟，叫勒寂納^[1]廟。太平個時候，廟門關了個，有打仗時候，廟門必要開個。

[1] Janus, 現譯爲雅努斯。羅馬宗教中的門神

Z-dzong kyin Lo-mô dzing-ts yi-'eo, ih-dzih tao Yiæ-su loh-væn, sön-læ long-tsong yiu 752 nyin, keh-go miao-meng toh-toh tsih kwæn-

leh sæn-tsao ko, wa peh-ko tsih-yiu dzæn-z kong-fu; kwæn-ih-kwæn,
lin-mōng ziu yi iao k'æ de.

自從建羅馬城子以後，一直到耶穌落凡，算來攏總有 752 年，
箇個廟門篤篤只關了三遭過，還不過只有暫時功夫，關一關，連忙
就又要開了。

Keh-leh koh-veng djoh-tsih yü-kô do de. Lo-mô-koh tôh-fah-ts-deo peng-læ ziu tsih-leh ih-zo dzing-ts, di-fông peh-ko tsih ziang Nying-yün ka-kun do. Dzih-teng Ao-kwu-z-tôh tso wÔng-ti ka z-'eo, dzong poh-pin, lang-lang di-fông, ih-dzih tao nen-pin ho-nyih-go di-fông; si-pin dzong Ing-kyih-li ih-dzih tao Po-s, s-gying-s-yün koh-tang-koh di-fông, m-jiu ih-t'ah feh t'ing Lo-mô-nying s-hwun. Keh-lah 600 nyin zin-deo, Dæn-Yiæ-li k'en-kyin s-tsah yia-siu dzong hæ-li ka tseo-zóng læ, keh ziu-z Pô-pi-leng, Po-s, Hyi-lah, Lo-mô, keh s-go koh-kô lin-ky'in hying-ky'i-læ, Gyi wÔ di-s tsah yia-siu siang-mao li-'æ, hyüong-seh-seh go, gying-dao pi-cong-peh-dong, cü-pô-li yiu ngæ do-do t'ih-go ngô-ts', yiang-seh tong-si we ky'üoh, we ngao-se, ky'üoh-dzing-go ziu yüong kyiah dah-wu de. Keh z di-ts'ih tsÔng-li go.

箇勒國份逐節愈加大了。羅馬國篤發之頭本來就只勒一座城子，地方不過只像鄧縣介管大。直等奧古士督做皇帝介時候，從北邊，冷冷地方，一直到南邊火熱個地方，西邊從英吉利一直到波

斯，四近四遠^[1]國打國地方，嚟有一墳弗聽羅馬人使喚。箇拉 600 年前頭，但也理^[2]看見四隻野獸從海裏介走上來，箇就是巴比倫、波斯、希臘、羅馬箇四個國家連牽興起來。其話第四隻野獸相貌厲害，兇色色個，勁道比衆不同，嘴巴裏有呆大大鐵個牙齒，樣色東西會喫，會咬碎，喫剩個就用腳踏糊了。箇是第七章裏個^[3]。

[1] 鄰近

[2] Daniel，現譯作但以理、達尼爾。《舊約聖經·但以理書》的作者

[3] 指《但以理書》第七章「四獸的異象」

Wa-yiu di-s tsōng-li kōng tao keh ngæ-do-do ngeo-ziang, gyi deo
z kying-ts go, gyi hyüong-kwun-deo teng siu-kwang tu z ny ing-ts go,
gyi du-bi teng do-t'e tu z ts'æ-hwô-dong go; gyi kyiah-kwang z t'ih go,
gyi liang tsah kyiah z ih-pun t'ih 'o ih-pun na-nyi. Keh yia z ts-tin keh
s-go koh-kô we lin-ky'in hying-ky'i-læ djü t'in-'ô. Gyi wô di s-go koh-
kô we ziang t'ih ka gyiang. T'ih neng-keo k'ao-se pah-yiang tong-si,
keh-go koh yia we ts'ao-mih hyü-to bih-koh di-fông, dæn-z. ing-we gyi
liang-tsah kyiah z ih-pun t'ih 'o ih-pun na-nyi, keh-lah keh go, koh
'eo-deo ih-pun gyiang-wang: ih-pun no-ziah. Gyi we bih-koh di-fông
ping-long, dæn-z liang-'ô tsong feh kao-nyin, tsing-ziang t'ih teng na-
nyi ka sô-lih-shih-dao ih-ngæn 'o-feh-long-go.

還有第四章裏講到箇呆大大偶像，其頭是金子個，其胸腕頭等手梗都是銀子個，其肚皮等大腿都是菜花銅個，其腳梗是鐵個，其兩隻腳是一半鐵和一半爛泥（箇也是指點箇四個國家會連牽興起來治天下）。其話第四個國家會像鐵介強。鐵能夠敲碎百樣東西，箇個國也會抄滅許多別國地方，但是因為其兩隻腳是一半鐵和一半爛泥，箇拉箇個國後頭一半強橫、一半懦弱。其會別國地方併攏，但是兩下總弗膠粘，正像鐵等爛泥介所立失道，一眼和弗攏個^[1]。

[1] 指《但以理書》第二章「巨人像的異夢」

Keh kyü shih-wô pô Lo-mô-koh z-t'i kông-wun de. Ing-we Lo-mô joh-koh to, koh-veng mang-yiang-yiang, pah-sing zeh-ts'ih-peh-la, ng-'eo-ngô-feh-zi, ping-mô se to, fæn-cün yü-kô no-ziah de.

箇句說話把羅馬國事體講完了。因為羅馬屬國多，國份猛洋洋^[1]，百姓雜七不刺，爾候我弗齊，兵馬雖多，反轉愈加懦弱了。

[1] 浩瀚；廣大

Yiæ su loh-væn 68 nyin, yiu ih-go tsiang-kyüing ming-z kyiao-leh Ah-to, teng wông-ti sah-sah-diao, gyi-zi tso wông-ti de. Ka z-'eo Lo-mô yiu ih-ts ping-mô læ Jih-r-mæn di-fông læ-kæn, ziu lih gyi zi-go tsiang-kyüing tso wông-ti, læ vah Ah-to; Ah-to ti-tông feh-djü, gyi-zi zing-si de. Wa-jiu ih-ts ping-mô læ Yiu-t'æ-koh læ-kæn, teh-cü ka-go fong-sing, yia ziu k'en-yiang lih gyi zi-go tsiang-kyüing ming-z kyiao-

leh Fi-z-pô-sæn tso wông-ti de. Kwe-keng z Fi-z-pô-sæn tang-ying, Lomô wông-ti ziu peh gyi tso de.

耶穌落凡 68 年，有一個將軍名字叫勒阿多^[1]，等皇帝殺殺掉，其自做皇帝了。介時候羅馬有一支兵馬來日耳曼地方來間，就立其自個將軍做皇帝，來伐阿多。阿多抵擋弗住，其自尋死了。還有一支兵馬來猶太國來間，得知介個風聲，也就看樣立其自個將軍，名字叫勒菲士巴三^[2]做皇帝了。歸根^[3]是菲士巴三打贏，羅馬皇帝就撥其做了。

[1] Marcus Salvius Otho，現譯爲奧托。羅馬帝國皇帝之一

[2] Titus Flavius Vespasianus，英語化爲 Vespasian，現譯爲韋斯巴薌。羅馬帝國弗拉維王朝的第一位皇帝

[3] 最終

Yiæ-su loh-væn 193 nyin ka z-'eo, keh-sing yü-ling-ping zi yi lih ih-go cü-kwu ming-z kyiao-leh Peh-ti-nah-z tso wông-ti; dæn-z ing-we keh-go cü-kwu feh i gyi-lah tso-z-t'i, keh-lah ziu ông-tsao-tsao tsiang gyi sah-diao; yi tsiang wông-ti-go tsiah-we do-læ ma-diao, wô, ze-bin soh-go nyung k'eng do-c'ih dong-din to-go cü-kwu, ziu iao peh gyi tso wông-ti. Yiu ih-go cü-kwu do-c'ih 900,0000 nyung-ts, ziu teng-we tso wông-ti. Tso-leh ng-ko-yüih kong-fu wông-ti, yiu ih-go tsiang-kyüing meo-wông ts'ön-we teng gyi sah-diao.

耶穌落凡 193 年介時候，箇星羽林兵自又立一個主顧，名字叫勒不蒂捺士^[1]，做皇帝。但是因為箇個主顧弗依其拉做事體，箇拉就快糟糟將其殺掉。又將皇帝個爵位馱來賣掉，話：「隨便啥個人肯馱出銅鈿多個主顧，就要撥其做皇帝。」有一個主顧馱出 900,0000 銀子，就登位做皇帝。做了五個月功夫皇帝，有一個將軍謀皇篡位等其殺掉。

[1] Publius Helvius Pertinax, 現譯作佩蒂納克斯, 五帝之年的第一位羅馬皇帝

Lo-mô di-fông t'a-bing-go nyih-ts z tsing ky'üih-go. Sæn-pah nyin li-hyiang t'ong-tsong yiu s-jih sæn wông-ti, tao-yiu nyiæn-pah z peh zi-go pah-sing sah-diao-go. Keh-sing da-kæ tu z tso nying hyüong-ôh-go cü-kwu. Yü-to jih-ng li-hyiang yiu kyi-go z sông-leh dzing-li-go: sön-læ toh-toh tsih-yiu loh-ts'ih-go 'ang-we hao-tin cü-kwu-z jün-cong-go.

羅馬地方太平個日子是真缺個。三百年裏向統總有四十三皇帝，倒有廿八是撥自個百姓殺掉個。箇星大概都是做人兇惡個主顧。餘多十五裏向有幾個是傷了陣裏個。算來篤篤只有六七個行爲好點主顧是善終個。

Yiæ-su loh-væn 287 nyin ka z-'eo yiu ih-go wông-ti ming-z kyiao-leh Di-'o-keh-li-siang; bah-zông gyi zi-go siu-'ô ih-go tsiang-kyüing

teng gyi do-kô zo-we djü t'in-'ô. Ka z liang-go wông-ti-de, tu ts'ing-hwu Ao-kwu-z-tôh, ling-nga t'iao-shün liang-go cü-kwu,. peh gyi tsiah-we pi gyi zi siao ih-teng, yia hao dô-kô djü t'in-'ô, ts'ing-hwu gyi Kæ-sah. Ka z-'eo ih-koh li-hyiang yiu liang-go Ao-kwu-z-tôh, liang-go Kæ-sah.

耶穌落凡 287 年介時候有一個皇帝，名字叫勒提賀葛里相^[1]。拔上其自個手下一個將軍等其大家坐位治天下。介是兩個皇帝了，都稱呼奧古士督，另外挑選兩個主顧，撥其爵位比其自小一等，也好大家治天下，稱呼其該撒。介時候一國裏向有兩個奧古士督，兩個該撒。

[1] Diocletianus, 英語化爲 Diocletian, 現譯爲戴克里先。羅馬帝國皇帝

Deng-zông kyi-nyin keh liang-go Ao-kwu-z-tôh t'e-we nyiang peh keh liang go Kæ-sah tso-de: gyi zi dzing-gyiu tso bing-deo pah-sing. 'Eo-deo keh liang-go Kæ-sah, tsiang koh-kô feng-k'æ de; ih-go læ Tong-pin, ih-go læ Si-pin.

庵晌幾年箇兩個奧古士督退位讓撥箇兩個該撒做了。其自仍舊做平頭百姓。後頭箇兩個該撒，將國家分開了。一個來東邊，一個來西邊。

Ih-go Kæ-sah yiu ih-go ng-ts ming-z kyiao-leh Kong-tæn-ding. Gyi tsih-we ts-'eo Lo-mô yi 'ah-long kwe-peh gyi de. Gyi ziu ts'in-tu

tao T'a-da-nyi-li di-fông, sing côh ih-zo dzing-ts ming-z kyiao-leh
Kong-tæn-ding-dzing ziu-z næn-kæn sô eo kyüing-z-dæn-ting.

一個該撒有一個兒子名字叫勒貢旦定^[1]。其即位之後羅馬又合攏歸撥其了。其就遷都到他大尼里^[2]地方，新築一座城子，名字叫勒貢旦定城，就是難間所謳均士淡丁。

[1] Constantinus，英語化爲 Constantine，現譯爲君士坦丁。此處爲君士坦丁一世/君士坦丁大帝

[2] Dardanelles，現譯爲達達尼爾

Yiæ-su 367 nyin ka z-'eo yiu liang hyüong-di dô-kô tsih we, koh-kô dzing-gyiu yi feng-k'æ de; ih-go djü Tong-pin, ih-go djü Si-pin.

耶穌 367 年介時候有兩兄弟大家即位，國家仍舊又分開了。一個治東邊，一個治西邊。

Dzong-ts' ts-'eo Lo-mô koh ziu sæ-ba-de. Tong pin yiu Po-s koh pi gyi-lah gyiang-wang, hyü-to di-fông peh gyi-lah deh-ky'i de. Si-pin yiu ih do-dziao mæn-nying dzong Ngo-lo-s, Su-yi-t'in, Jih-r-mæn keh-sing di-fông ka lön-tsing læ. Lo-mô nyiing feh neng-keo ti-tông, tsih k'o-yi, ih-kw'e ih-kw'e di-fông nyiang peh gyi-lah.

從此之後羅馬國就衰敗了。東邊有波斯國比其拉強橫，許多地方撥其拉奪去了。西邊有一大潮蠻人從俄羅斯、蘇以天^[1]、日耳曼

箇星地方介亂進來。羅馬人弗能夠抵擋，只可以一塊一塊地方讓撥其拉。

[1] Sweden, 現譯爲瑞典

Dzih-teng Yiæ-su yi-'eo s-pah ts'ih-pah-jih nyin kwōng-kying, Lo-mô di-fōng 'o-jün siah-wun-de, lin kying-dzing tu mih-diao de.

直等耶穌以後四百七八十年光景，羅馬地方和然^[1]削完了，連京城都滅掉了。

[1] 完全；全然

Keh-pæn mæn-nying ziu tsiang Lo-mô koh-veng feng-leh jih-koh sang. Keh ziu-z Dæn-yiæ-li kōng-tao di-s tsah yia-siu yiu jih-tsah koh-go shih-wô yiao-nyiæn de.

箇班蠻人就將羅馬國份分了十國生。箇就是但也理講到第四隻野獸有十隻國個說話效驗^[1]了。

[1] 應驗

Meng-go shih-wô. 問個說話

Keh Dzih-neh miao wa-z kwæn-go nyih-ts to wa-z k'æ-go nyih-ts to? Koh-veng tao dza z-'eo ting do? Sin-cü Dæn-yiæ-li yiu soh-go shih-

wô kông-tao Lo-mô-koh? Lo-mô koh-veng kyi-jün ka do, dza-we fæn-cün no-ziah de?

箇寂納廟還是關個日子多還是開個日子多？國份到咗時候頂大？先知但也理有啥個說話講到羅馬國？羅馬國份既然介大，咗會反轉懦弱了？

Yiæ-su 68 nyin yiu soh-go z-t'i? 196 nyin, yiu soh-go z-t'i? 830 nyin li-hiang yiu kyi-go wông-ti? Yiu kyi-go meo-sah de? Yiu kyi-go z jün-cong go? Di-'o-keh-li-siang tso soh-go z-t'i? Kong-tæn-ding z jü? Kong-tæn-ding-dzing læ 'ah-li? 'Eo-deo z jü yi teng koh-kô feng-k'æ de? Yi-'eo Tong-pin di-fông peh jü-lah deh-ky'i? Si-pin ni? Tao dza z-'eo mih-diao? 'Eo-deo feng-leh to-siao koh-veng?

耶穌 68 年有啥個事體？196 年有啥個事體？300 年裏向有幾個皇帝？有幾個謀殺了？有幾個是善終個？提賀葛里相做啥個事體？貢旦定是誰？貢旦定城來何裏？後頭是誰又等國家分開了？以後東邊地方撥誰拉奪去？西邊呢？到咗時候滅掉？後頭分了多少國份？

Di-Loh Tsông. 第六章

Lo-mô di-fông deo-tsao-ts koh-veng siao, teh-ky'i 'eo; teng-tao koh-veng do de, teh-ky'i sông-sing ih-ngæn m-neh de.

羅馬地方頭早仔國份小，德氣^[1]厚；等到國份大了，德氣爽性一眼嚦得了。

[1] 美德

Ing-we tang-tsiang tang-leh to, keh-lah ny ing-go sing yüih-long yüih-hyüong de; ziu-z t'a-bing-go z-'eo, yia djöng-djöng iao jü-long hyü-to ny ing yüong tsing-tao tsing-ts'iang tang ny ing-dzing, ny ing-ny ing tsing-tsing sah peh pah-sing k'en. Wa-yiu pah-yang yia-siu, ling-nga ih-t'ah di-fông iang-kæn; yiu z-'eo eo ny ing tseo-tsing li-hiang ky'i teng yia-siu dô-kô teo; nen-nen nyü-nyü k'en-go ny ing feh-tsiao to-siao, ziah yiu ny ing peh yia-siu t'a-ky'üoh de, 'ôh-tsia peh te-siu tang-sah de, bông-pin k'en-tong cü-kwu long-tsong fæn-cün tsih-we kwah-kyiah kwah-siu, ho-lo-da-siao, kao-hying-siang.

因爲打仗打勒多，箇拉人個心越弄越兇了。就是太平個時候，也常常要聚攏許多人用眞刀眞槍打人陣，認認眞真殺撥百姓看。還有百樣野獸，另外一墳地方養間。有時候謳人走進裏向去等野獸大家鬥。男男女女看個人弗照多少，若有人撥野獸拖喫了，或者撥對手打煞了，旁邊看東主顧攏總反轉只會摑腳摑手，呵囉大笑，高興相。

Yiu ih-tsao da tsiang-kyüing P'un-p'e yiu 500 to-sing s-ts tang-sah
peh pah-sing-lah k'en; yi yiu ih-tsao Da-lah-ziang wöng-ti sah-diao
1,0000 yia-siu; wa-yiu eo 1,0000 nying di-leh tao-ts'iang tang peh cong
pah-sing k'en, Keh-lao-tiu wöng-ti ka z-'eo, yiu 1,9000 nying læ jün-li
nying-tsing-wô ziang-liang-koh kao-tsin ka tang peh pah-sing-lah
k'en. Keh-sing pah-sing ziah-z m-neh keh-cong-ka hyi-deo, ziu iao
sing-tsiao-sah-de, ziu tsih-kwun siang dzao-fæn de.

有一遭大將軍潘沛有 500 多星獅子打煞撥百姓拉看。又有一遭
大拉象^[1]皇帝殺掉 1,0000 野獸，還有謳 1,0000 人提了刀槍打撥衆百
姓看，葛勞丟^[2]皇帝介時候，有 1,9000 人來船裏認真話像兩國交戰
介打撥百姓拉看。箇星百姓若是喰得箇種介嬉頭，就要心焦煞了，
就只管想造反了。

[1] Trajan, 現譯爲圖拉真

[2] Claudius, 現譯爲克勞狄。此處爲克勞狄一世

Tsæ-wô Lo-mô-nying tsing-voh ih-t'ah di-föng, wa-iao lin keh-
t'ah di-föng bu-sah tsia-ko-læ pa gyi. Yiu ih-go tsiang-kyüing ming-z
kyiao-leh Üô-kyi-bôh, ky'i ih-go ngæ-do-do miao-yü, peh 'en-t'in-'ô
bu-sah deng, ziu eo gyi Tu-jing-din.

再話羅馬人征服一墳地方，還要連箇墳地方菩薩借過來拜其。
有一個將軍名字叫勒亞基薄^[1]，起一個呆大大廟宇，撥咸天下菩薩

庵，就謳其都神殿^[2]。

[1] Agrippa，現譯爲阿格里帕，羅馬政治家、軍人

[2] 現譯爲萬神殿

Dæn-z Bu-sah yüih to, tsing-sing kying-djong go ny ing yüih-fah
ky'üih-de, z-jün tso ny ing-tsih-we yü-kô wa de. Ping-ts'ia 'en-t'in-'ô
ting-wa wa-p'e-ts, teng ting-wa wa-hyiang-fông, long-tsong jü-long tao
Lo-mô-koh, tsing-ziang shü liu-lôh den-li ka-go; keh-lah Lo-mô di-
fông pah-sing wa-z wa tao-gyih-deo de. (K'en Lo-mô-shü di-ih-tsông.)
Keh yia bing-feh-z feh-hyiao-teh dao-li yün-kwu; ziu-wô Hyi-lah teng
Lo-mô tu yiu hyü-to sing-yin ny ing kông-tao tso-ny ing-go kwe-kyü
dao-li, da-kæ tu z hao-go. Dæn-z ing-we keh-sing sing-yin ny ing yia
peh-ko tsih z ih-go ny ing, pah-sing-lah ih-ngæn M-kao gyü-dæn gyi-
lah, tsong feh-k'eng i gyi kao-hyüing. Keh yi m-fah go.

但是菩薩越多，真心敬重個人越發缺了，自然做人只會愈加壞了。並且咸天下頂壞壞坯子，等頂壞壞鄉方，攏總聚攏到羅馬國，正像水流落窟裏介個。箇拉羅馬地方百姓壞是壞到極頭了（看《羅馬書》第一章）。箇也並弗是弗曉得道理緣故，就話希臘等羅馬都有許多聖賢人講到做人個規矩道理，大概都是好個。但是因爲箇星聖賢人也不過只是一個人，百姓拉一眼嚙告懼憚其拉，總弗肯依其教訓。箇又嚙法個。

Ka k'en-ky'i-læ, iao ny ing tso-leh hao, pih ky'iao-leh t'in-zōng Jing-ming kōng-lōh-læ, hao kao-nying teh-'ang. Keh-lah Ao-kwu-z-tōh tso wōng-ti, di 27 nyin ka z-'eo, Dao dzing-we nyüoh-sing deng-leh ah-lah go cong-nyiang, ziu-z Yi-mô-nu-lih, ka-shih z Jing teng ah-lah dô-kô læ-tong. Dzih tao s-ng-jih nyin ts-'eo, yiu ny ing tao Lo-mô di-fōng ky'i 'ang-kyiao, teng-tao Pao-lo tao Lo-mô-go z-'eo, Lo-mô kong-we yi-kying-hying-wōng de.

介看起來，要人做勒好，必巧勒天上神明降落來，好教人德行。箇拉奧古士督做皇帝第 17 年介時候，「道成爲肉身庵勒阿拉個中央」，就是「以馬努力^[1]」。解說是神等阿拉大家來東。直到四五十年之後，有人到羅馬地方去行教，等到保羅到羅馬個時候，羅馬公會已經興旺了。

[1] Emmanuel, 又譯爲以馬內利。希伯來語，意爲「上帝與我們同在」

Ka z-'eo yiu ih-go wōng-ti, ming-z kyiao-leh Nyi-lo, tso-nying liao-feh-teh hyüong-ôh, dæ zi-go pah-sing-lah yia liao-feh-teh bao-nyiah. Kyü Lo-mô-nying wô, gyi zi fōng-leh ho siao-diao kying-dzing, fæn-cün t'e-peh Yiæ-su-kyiao ny ing; ün-wōng gyi-lah, feh-tsiao to-siao ny ing peh gyi k'ô-læ sah-diao, sing-ts'a. Pao-lo yia dzæ-gyi-nen. Wa-yiu yia-tao hwô-yün li-hyiang iao me-sah ny ing tōng lah-coh yüong.

介時候有一個皇帝，名字叫勒尼羅^[1]，做人了弗得兇惡，待自個百姓拉也了弗得暴虐。據羅馬人話，其自放了火燒掉京城，反轉推撥耶穌教人，冤枉其拉，弗照多少人撥其柯來殺掉。信差^[2]保羅也在其內。還有夜到花園裏向要焜煞人當蠟燭用。

[1] Nero，現譯爲尼祿，羅馬皇帝之一

[2] Apostle，指基督教中爲了某個特殊使命奉召被差派出去的門徒，後譯爲使徒

Keh-sing ū-wa-c'ü gyi læ-tih tso, keh-pæn kong-'eo se-jün feh-kwun 'æn-tsiang, dæn-z Nyi-lo keh-go-nying bih-yiang 'ang-we yia-z tsing-tsing ū-wa-leh m-t'in-li ū-wa de, keh-lah keh-sing nying ziu k'ô-gyi s kweng-ts tang-sah de. Keh tsing-tsing kyiao-leh væn-cong-nying tang-sah.

箇星壞處其來的做，箇班公侯雖然弗管閒賬，但是尼羅箇個人別樣行爲也是真真壞勒喰天理壞了。箇拉箇星人就柯其使棍子打煞了。箇真真叫勒萬衆人打煞。

Nyiæn-nyin 'eo-deo, yi yiu ih-go wông-ti ming-z kyiao-leh Do-mih-siang, gyi yia z iao k'ô Yiæ-su-kyiao nying go. Tsiang sing-ts'a ; Iah-'en c'ong-kyüing tao Bah-mo hæ-tao cü-kwu ziu-z gyi.

廿年後頭，又有一個皇帝，名字叫勒陀密相^[1]，其也是要柯耶穌教人個。將信差約翰充軍到拔摩^[2]海島主顧就是其。

[1] Domitianus，英語化爲 Domitian，現譯爲圖密善。羅馬皇帝之一

[2] Πάτμος，又譯爲帕特莫斯。海島名，在希臘

Dæn-z meng-du yüih k'ô yüih-to. Yiæ-su 98 keh nyin, Da-lah-
ziang tso wông ti, ka z-'eo Pi-t'e-nyi di-fông tsong-tôh tseo-veng gyi z-
ka wô, “Yiæ-su-kyiao 'ang-leh ka kwông, tseo-long miao-yü-li pa-bu-
sah-go nying 'o-jün ky'üih de.

但是門徒越拘越多。耶穌 98 箇年，大拉象做皇帝，介時候庇推尼地方總督奏文^[1]，其是介話：「耶穌教行勒介廣，走攏廟宇裏拜菩薩個人和然缺了。」

[1] 上奏。此處指比提尼亞與本都行省的省長小普林尼和皇帝圖拉真的書信

Ziah-z kông gyi-lah hyiang-fông shih-wô, gyi-lah zi ih-pæn-nying
me-nyih t'in-liang heh-tsao jü-long-læ tso-t'ah u-sen, ts'ông ky'üoh-ts
ts'ing-tsæn Yiæ-su, ziang Jing-ming ka-go; kôh-nying tu vah-tsiu, feh
t'eo-dao, feh kæn-ying, feh shih-iah, keh-sing ka-go; 'eo-deo dô-kô zo-
tæn-long ky'üoh ih-djü væn ziu sæn-k'æ de.

「若是講其拉鄉方說話，其拉自一般人每日天亮黑早聚攏來做墳烏碎，唱曲子稱讚耶穌，像神明介個。各人都罰咒，弗偷盜、弗姦淫、弗失約、箇星介個。後頭大家坐帶攏喫一廚飯就散開了。」

Gyi wa-yiu wô, ziah-z keh-sing ny ing tsih-yiu Yiæ-su-kyiao ming-deo, m-neh væn bih-yiang ze-ming, wa-z kæ sah feh kæ sah?

其還有話：「若是箇星人只有耶穌教名頭，喰得犯別樣罪名，還是該殺弗該殺？」

Wông-ti gyi-wô, keh z-jün kæ sah-go: tsih-z gyi-lah ziah k'eng ky'i-diao Yiæ-su, pa ah-lah-go bu-sah cü-kwu hao fông gyi c'ih. Læ keh-go wông-ti siu-li si-go meng-du yia tsing feh-siao.

皇帝其話：「箇自然該殺個。只是其拉若肯棄掉耶穌，拜阿拉個菩薩主顧好放其出。」來箇個皇帝手裏死個門徒也真弗少。

Yiæ-su 170 nyin, ka z-'eo kwông-kying yiu t'in-yiao di-dong, dong-leh li-'æ-go. Ziu yiu ny ing tseo-veng Wông-zông z-ka wô, "Keh tu-z bu-sah ông-de, iao vah ah-lah, ing-we zia-kyiao 'ang-leh ka kwông." Gyi-lah sing-siang z iao t'iao-so wông-ti, ze-ming tso-tao Yiæ-su-kyiao ny ing sing-zông ky'i; feh teh-cü wông-ti zông-yü p'i-lôh-læ z-ka wô; "yia feh-pih ih-ding z iao ngô ky'i k'ô gyi-lah, ziah-z gyi-lah yiu-leh teh-ze bu-sah; bu-sah zi z-jün we ying-vah gyi-lah-go, ziah-kông t'in-yiao di-dong shih-wô, ng-lah dza-we long-tsung ky'ih-hoh-sah, gyi-lah tao fæn-cün en-en ūeng-ŵeng k'ao-djoh Jing-ming tô-hwô, ih-ngæn m-ze m-ko ni?" Keh wông-ti ming-z kyiao-leh En-teng.

耶穌 170 年，介時候光景有天搖地動，動勒厲害個。就有人奏文皇上是介話：「箇都是菩薩快了，要伐阿拉，因爲邪教行勒介廣。」其拉心想是要挑唆皇帝，罪名做到耶穌教人身上去。弗得知皇帝上諭批落來是介話：「也弗必一定是要我去柯其拉，若是其拉有了得罪菩薩，菩薩自自然會刑罰其拉個，若講天搖地動說話，爾拉咋會攏總喫惱煞，其拉到反轉安安穩穩靠着神明朵化，一眼嘸罪嘸過呢？」箇皇帝名字叫勒安敦^[1]。

[1] Aurelius，現譯爲奧勒留。羅馬皇帝之一，《後漢書》稱其爲大秦王安敦

Tsong-r-yin-ts, keh 300 nyin li-hyiang tao yiu jih-go wōng-ti z iao k'ô Yiæ-su-kyiao ; nying-go; sah-diao-go cü-kwu su-tu-su-feh-pin de. Dæn-z wōng-ti tsih-z-ka k'ô, meng-du tsih z-ka yüih-fah to-ky'i-læ, dzih-teng Kong-tæn-ding teng-we, ih-k'en Yiæ-su-kyiao yi-kying ka hying-wōng, gyi-zi ziu jih-Yiæ-su-kyiao, fæn-cün, tsiang hyü-to miao-yü, ts'ah-diao z pa kô-bu-sah go nying, tu iao bæn gyi-lah ze-ming-go. Dzong-ts'-ts-'eo, Lo-mô di-fōng t'ong-sing sön-z Yiæ-su-kyiao di-fōng.

總而言之，箇 300 年裏向倒有十個皇帝是要柯耶穌教人個。殺掉個主顧數都數弗遍了。但是皇帝只是介柯，門徒只是介越發多起來，直等貢旦定登位，一看耶穌教已經介興旺，其自就入耶穌教，反轉將許多廟宇拆掉，是拜假菩薩個人，都要辦其拉罪名個。從此之後，羅馬地方統性算是耶穌教地方。

Teng Yiæ-su lôh-væn, ts'ô feh-to z-'eo, Cong-koh z Hen-dziao.
Dông-deo keh-sing 'o-zông z ka z-'eo Hen Ming-ti p'ing-ts'ing læ-go,
z-dzong Veh-kyiao tsing Cong-koh ts-'eo, tao yin-dzæ yi-kying mao-
mao yiu 20 nyin kwông-kying de. Lih-dziao-go, wông-ti wa-z kying
gyi-lah-go ky'üih, tsôh-hying gyi-lah-go to; ts'-di nyding siang-sing Veh-
go cü-kwu yia peh-ko tsih-yiu sæn-feng-ts-ih, r-ping-ts'ia keh sæn-
feng li-hyiang tu-kyi z yiu-k'eo vu-sing-go cü-kwu to.

等耶穌落凡差弗多時候，中國是漢朝。蕩頭箇星和尚是介時候
漢明帝聘請來個，自從佛教進中國之後，到現在已經毛毛有 2000 年
光景了。歷朝個皇帝還是緊其拉個缺，作興其拉個多。此地人相信
佛個主顧也不過只有三分之一，而並且箇三分裏向都計是有口無心
個主顧多。

Ka k'en-ky'i-læ, teng Yiæ-su-kyiao z pi-feh-læ-go. Yiæ-su-kyiao z
Yiu-t'æ-koh c'ih-go. Yiu-t'æ-koh koh-veng siao-siao-kun, veng-li yi pi
Hyi-lah teng Lo-mô t'e-pæn; gyi-lah hyiang-fông z bih di-fông nyding
k'eh-ts'eng-go, gyi-lah koh-kô peh Lo-mô nyding t'ong-sing ts'ao-mih
de. Yiæ-su zi peh keh-pæn ūwa-nying long-sah de; gyi-go Sing-ts'a da-
kæ tu-z ti-vi c'ih-sing-go; 'ang-kyiao ih-lin 'ang tao hyü-to dziao-dæ,
yiu hyü-to wông-ti iao bæn gyi-lah. Ka k'en-ky'i-læ Yiæ-su kyiao iao
siang 'ang-k'æ-ky'i shih-wô, ôh-ziang feh-tsiao dza næn, feh-teh-cü

tsih-siao 300 nyin kong-fu; ziu yi-kying hying-wông-de; s-teh t'in-'ô ting gyiang-wang koh-kô lin kæ-kwun go joh-koh tu we ky'i-diao gyi zin-deo-go bu-sah, tsih pa Yiæ-su Tsing-Jing. Keh ky'i-næn-dao z nying-go vu-nyih-ts sô neng-keo tso-leh-tao-go ma?

介看起來，等耶穌教是比弗來個。耶穌教是猶太國出個。猶太國國份小小管，文理又比希臘等羅馬推扳。其拉鄉方是別地方人刻付個。其拉國家撥羅馬人統性抄滅了。耶穌自撥箇班壞人弄煞了。其個信差大概都是低微出身個。行教一連行到許多朝代，有許多皇帝要辦其拉。介看起來耶穌教要想行開去說話，惡像弗照咋難，弗得知只消 300 年功夫，就已經興旺了。使得天下頂強橫國家連該管個屬國都會棄掉其前頭個菩薩，只拜耶穌真神。箇豈難道是人個武藝子所能夠做勒到個嗎？

Yin-dzæ ts'-di Sih-kyiao teng Dao-kyiao, pi yi-zin yi-kying 'o-jün sæ-ba de. Yiæ-su-kyiao tao fæn-cün ih-nyin ih-nyin yü-kô hying-wông ky'i læ de. K'en-ky'i-læ Cong-koh di-fông yia deng-feh-teh nyi-sænpah, nyin, keh-sing nying iao-bông tu we siang. sing Yiæ-su-kyiao gyi.

現在此地釋教等道教比以前已經和然衰敗了。耶穌教倒反轉一年一年愈加興旺起來了。看起來中國地方也庵弗得二三百年，箇星人要防^[1]都會相信耶穌教其。

[1] 也許；可能

Meng-go shih-wô. 問個說話

Lo-mô pah-sing peng-læ wa hao feh? Tao dza z-'eo ūa-de ni?
Dza-we ka ūa? Sing-tsiao-de soh-go z-t'i tōng hyi-deo? Wa-yiu soh-go
yün-kwu ta-li gyi-lah yü-kô ūa? Lo-mô nying ka ôh, wa-z feh tong li-
sing yün-kwu soh? Tsih-yiu jü we kao nying teh-'ang? Ao-kwu-z-tôh
27 nyin yiu soh-go z-t'i? Yiæ-su-kyiao kyi-z 'ang tao Lo-mô? Nyi-lo
wông-ti dæ gyi dza-go? 20 nyin ts-'eo yiu jü k'ô gyi-lah? Yiæ-su 98
nyin yiu soh-go z-t'i? 170 nyin kwông-kying yiu soh-go z-t'i? 300 nyin
li-hiang yiu kyi-go wông-ti z k'ô Yiæ-su-kyiao-go? Ka k'ô-fah meng-
du yiu ky'üih-tin ma? Kong-tæn-ding dza-go? Sih-kyiao teng Yiæ-su-
kyiao 'ang-k'æ pi-ky'i-læ dza-go?

羅馬百姓本來還好弗？到咋時候壞了呢？咋會介壞？心焦了啥
個事體當嬉頭？還有啥個緣故帶累^[1]其拉愈加壞？羅馬人介惡，還是
弗懂理性緣故啥？只有誰會教人德行？奧古士督 27 年有啥個事
體？耶穌教幾時行到羅馬？尼羅皇帝待其咋個？20 年之後有誰柯其
拉？耶穌 98 年有啥個事體？170 年光景有啥個事體？300 年裏向有
幾個皇帝是柯耶穌教個？介柯法門徒有缺點嗎？貢旦定咋個？釋教
等耶穌教行開比起來咋個？

[1] 使得；導致

Di-Ts'ih Tsōng. 第七章

Tsing-Jing kyi-jün vah-tsiu ko-liao wô, Iao tsiang bih-koh s-peh
Yiæ-su tso ts'æn-nyih, lin t'in-'ô zing-deo-go di-fōng tu iao voh gyi-
kæ-kwun: keh-lah Lo-mô-nying mih-diao Yiu-t'æ-koh, feh-neng-keo
lin Yiæ-su-kyiao mih-tsing dzæ-nen; 'eo-deo fæn-cün lin Lo-mô kæ-
kwun go joh-koh, yia t'ong-sing kwe-peh Yiæ-su-kyiao de.

真神既然罰咒過了話：「要將別國賜撥耶穌做產業，連天下盡頭個地方都要服其該管。」箇拉羅馬人滅掉猶太國，弗能夠連耶穌教滅進在內。後頭反轉連羅馬該管個屬國，也統性歸撥耶穌教了。

Ziah-z keh-sing poh-deo mæn-nying lön-tsing-læ, Lo-mô-koh
t'ong-sing peh gyi-lah mih-diao de: gyi yia fi-dæn feh-neng-keo lin
Yiæ-su-kyiao mih-tsing dzæ-nen, fæn-cün tsih-we pa-voh Yiæ-su-
kyiao; dô-kô jih-kyiao de.

若是箇星北頭蠻人亂進來，羅馬國統性撥其拉滅掉了。其也非但弗能够連耶穌教滅進在內，反轉只會拜服耶穌教，大家入教了。

'Eo-deo kyiao-meng ziu yüih-fah 'ang-k'æ-ky'i de; cong-ü djün
Eo-lo-pô tu tso-leh Yiæ-su-kyiao di-fōng de.

後頭教門就越發行開去了。終於全歐羅巴都做了耶穌教地方了。

Lo-mô tao Ao-kwu-z-tôh tso wông-ti z-'eo, doh-shü-nying ting-to, veng-li yia gyih-hao-go. Dæn-z pah-sing ih-dæ ih-dæ keng-kô ôh; veng-li ziu mæn-mæn t'e-pæn de, teng-tao poh-pin keh-pæn mæn-nying lön-tsing-go z-'eo, shü yia ky'üih de, doh-shü nyng yia kw'a m-neh de. Keh ziu kyiao-leh Heh-en z-shü.

羅馬到奧古士督做皇帝時候，讀書人頂多，文理也極好個。但是百姓一代一代更加惡。文理就慢慢推扳了，等到北邊箇班蠻人亂進個時候，書也缺了，讀書人也快嚙得了。箇就叫勒黑暗時世。

Nyün-z tsih-iao Sing-kying 'ang-k'æ-ky'i, ziu neng-keo s-teh Heh-en z-shü pin-tso kwông-ming de. Dæn-z ka z-'eo, ing-pæn wa feh-zing tsôh de; Sing-kying tsih-yiu ts'ao-peng, m-neh dza to, yia yiu hyü-to sin-sang doh tu doh-feh-c'ih.

原是只要《聖經》行開去就能夠使得黑暗時世變做光明了。但是介時候，印版還弗曾作了。《聖經》只有抄本，嚙得咋多，也有許多先生讀都讀弗出。

Keh-lah dao-li wô-feh-læ zia-k'æ-ky'i de. Lo-mô kyiao-deo ziu neng-keo 'eo zi-go sing-siang hong-p'in; pah-sing-lah 'eo gyi ts'ô-tô. Gyi tsiang Mô-t'æ-djün, XVI, 16–19 ka-shih ts'o de; gyi wô, z Yiæ-su

fong Pe-teh tao shü-kæn-zōng djün kong-we zōng-deo: Pe-teh si-'eo,
keh-go gyün-ping yi djün-lôh peh Lo-mô kyiao-deo de.

箇拉道理話弗來，邪開去了。羅馬教頭就能夠候自個心想哄騙，百姓拉候其差朵。其將《馬太傳》XVI，16–19解說錯了，其話：「是耶穌封彼得到世間上傳公會上頭。彼得死後，箇個權柄又傳落撥羅馬教頭了。」

Gyi wa-yiu wô, keh-sing kyiao-deo kyi-jün z dæ Yiæ-su bæn-z-t'i,
keh-lah yiang-seh feh-we long-ts'o; cü-pô z sing-k'eo, wô ih-kyü hao
sön ih-kyü su, tsing-ziang Yiæ-su zi kông-go shih-wô t'ih-seh-vu-r-go.

其還有話，箇星教頭既然是代耶穌辦事體，箇拉樣色弗會弄錯。嘴巴是聖口，話一句好算一句數，正像耶穌自講個說話鐵色無二個。

Pah-sing-lah ziu gyü-dæn gyi ziang Jing-ming ka, wa we pa gyi,
tsing-ziang Gyi-'ô-nying pa La-mô-seng ka-go.

百姓拉就懼憚其像神明介，還會拜其，正像旗下人拜喇嘛僧介個。

Lo-mô kyiao-deo neng-keo long-gyün, s-teh tsing dao-li we zia
tao ka-go di-bu, kyi-jün peng-læ tu z ing-we Sing-kying ky'üih, pah-
sing beng-go yün-kwu, keh-lah 'eo-deo deh-we kying-djü pah-sing
k'en Sing-kying, k'ong-p'ô ih-ming-bah ziu feh-k'eng voh gyi de.

羅馬教頭能夠弄權，使得真道理會邪到介個地步。既然本來都是因為《聖經》缺，百姓笨個緣故，箇拉後頭特爲禁住百姓看《聖經》，恐怕一明白就弗肯服其了。

Tsæ-wô hyiang-fông yüih-long yüih-feh-z de; keh-sing sin-sang, kying tao feh kông, ts'ia-kwu zi deng-leh en-dông z-yün-li siu-'ang; weh-go nying tao feh kao-hyüing gyi, djöng-djöng t'i si-ko-liao nying ts'æn-nyiæn.

再話鄉方越弄越弗是了。箇星先生，經倒弗講，且顧自庵勒庵堂寺院裏修行，活個人倒弗教訓其，常常替死過了人懺唸。

Keh-go Heh-en z-shü feh-jün ziu kw'a hao liang de; næn-kæn be gyi-lah sô-'æ, fæn-cün we deng-tao mao-mao yiu 1,000 nyin kwöng-kying, wa dzing-gyiu z heh-en-go.

箇個黑暗時世弗然就快好亮了。難間被其拉所害，反轉會庵到毛毛有 1000 年光景，還仍舊是黑暗個。

T'in-cü-kyiao hyü-to ts'o-c'ü tu z keh 1,000 nyin li-hyiang fah-c'ih-læ go. Keh Heh-en z-shü li-deo-go z-t'i, fi-dæn z Yi-da-li di-fông feh-pih shih de, ziu-z bih-koh di-fông z-t'i yia ky'üih-go; tsih-yiu ih-liang-yiang iao-kying-tin z-t'i wa kông-leh-siang-z go.

天主教許多錯處都是箇 1000 年裏向發出來個。箇黑暗時世裏頭個事體，非但是以大利地方弗必說了，就是別國地方事體也缺個，

只有一兩樣要緊點事體還講了相似個。

Yiæ-su ts-'eo m-kyi-pah-nyin, tsing-dao-li ; long-do pin-diao de.
Keh-sing nying wô Z doh-doh pa ih-we Tsing-Jing feh-keo, ziu we pa
hyü-to si-ko-liao sing-nying, ziang bu-sah ka-go.

耶穌之後喺幾百年，眞道理弄大^[1]變掉了。箇星人話是獨獨拜一位真神弗夠，就會拜許多死過了聖人，像菩薩介個。

[1] 大大地

Kyiu-cü yi-kying dæ ah-lah ziu-næn, gyi yia wô z feh-keo, wa iao
gyi-zi sing-zông ling-nga tsæ ky'üoh hyü-to kw'u-ts'u, tso-c'ih hyü-
hwô z-ken hao pu-pu-ts'eo.

救主已經代阿拉受難，其也話是弗夠，還要其自身上另外再喫許多苦楚，做出虛花^[1]事幹好補補湊^[2]。

[1] 無用的

[2] 付予更多。現代寧波話說「找湊」

Ing-we Yiu-t'æ-koh z Yiæ-su-go c'ih-sing ts-di, keh-lah keh-sing
nying wô, ziah-z neng-keo c'ih-meng tao keh-deo ky'i ih-da, ziu iao
sön z sô-diao ze-ming-go kong-lao yi-kying tsoh-tsoh-go de, 'ô-si-go
foh-ky'i ih-ding z hao sön-su-go.

因爲猶太國是耶穌個出身之地，箇拉箇星人話，若是能夠出門到箇頭去一埭，就要算是赦掉罪名個功勞已經足足個了，下世個福氣一定是好算數個。

Keh-lah keh-sing gyin-sing-go cü-kwu, ḫōng-ḥōng yiu ih do dziao, deh-deh we-we tao Yiæ-lu-sah-leng ky'i zōng Yiæ-su-go veng.

箇拉箇星度心個主顧，往往有一大潮，特特爲爲到耶路撒冷去上耶穌個墳。

Dæn-z teng-tao Yiæ-su lōh-væn 1055 nyin, keh-pæn T'u-r-kyi We-ts tsing-voh Yiu-t'æ-koh ts-'eo, feh tsiao-dza næn-we Yiæ-su-kyiao nyining zōng Yiæ-lu-sah-leng ky'i-go cü-kwu. Eo-lo-pô di fōng congying long-tsong-ōng-sah de. Lo-mô kyiao-wōng ziu c'ih 'ao-ling, z-ka wô, Kyiu-Cü-go veng-mo, peh keh-pæn feh-siang-sing nyining tsin-djükæn, keh jih-dzæ z tao Yiæ-su-kyiao-go me; feng-fu gyi-lah ky'i-leh ping ky'i tang ky'i; ing-hyü ko-tang-ko tu we sô gyi ze.

但是等到耶穌落凡 1055 年，箇班土耳其^[1]回子征服猶太國之後，弗照昨難爲耶穌教人上耶路撒冷去個主顧。歐羅巴地方衆人攏總快煞了。羅馬教皇就出號令，是介話：「救主個墳墓，撥箇班弗相信人佔住間，箇實在是倒耶穌教個霉。」吩咐其拉起了兵去打去。應許個打個都會赦其罪。

[1] 現譯爲土耳其

Kwe-keng yiu deh-ma koh-go wōng-ti ping-mô 'eh-tæn-long ky'i tang keh-deo We-we-kyiao nyin ky'i. Dzong Yiæ su 1096 nyin dong-sing, tang zōng sæn-nyin kong-fu, Yiæ-lu-sah-leng sön p'o-tsing de, lu-zōng si-go teng sōng-leh dzing-li-go nyin, cong sön-ky'i-læ yiu 85,0000.

歸根有特買國個皇帝兵馬合帶攏去打箇頭回教人去。從耶穌1096年動身，打上三年功夫，耶路撒冷算破進了，路上死個等傷勒陣裏個人，總算起來有 85,0000。

Yi-'eo 80 nyin kwōng-kying, Yiu-t'æ-koh ih-dzih z Yiæ-su-kyiao kæ-kwun-go.

以後 80 年光景，猶太國一直是耶穌教該管個。

Dæn-z keh-pæn We-ts yi gyiang-ky'i-læ, tsiang Yiæ-lu-sah-leng yi deh-leh-ky'i de. Eo-lo-pô nyin ky'i hyüih-sing siang ky'i kyiu gyi. Kôh-c'ü tæn-kōng ky'i-ping ky'i vah We-ts, hao kyiu-cün Yiæ-su-go Veng-mo. 'Eo-deo ih dzih tang-zōng ih-pah-to nyin, sing yia lang de, dzæ-s k'eng hyih-siu. Dzong ky'i-deo tao kyih-sah, sōng-sōng-diao-go nyin, tsoh-tsoh yiu deo-liang pah-væn de. Keh-z tæn-tsih dōng-pin, keh-pin We-ts wa feh sön-tsing.

但是箇班回子又強起來，將耶路撒冷又奪了去了。歐羅巴人起血心想起救其。各處擔綱起兵去伐回子，好救轉耶穌個墳墓。後頭

一直打上一百多年，心也冷了，纔始肯歇手。從起頭到結煞，傷傷掉個人，足足有頭兩百萬了。箇是單只蕩邊，箇邊回子還弗算進。

Keh tsing kyiao-leh ih-k'eo-ky'i hô-leh pih-li, iao ih-ngæn hao-c'ü tu m-neh-go..

箇真叫勒一口氣颺勒壁裏，要一眼好處都嚥得個。

Keh-cong-ka ky'in k'ong-mo, zih-sah lao-peng-go z-ken, tsih-yiu be zia-kyiao mi-'ôh, Heh-en-z-shü ny ing we tso-go. Keh z ih-yang de.

箇種介牽空磨^[1]，蝕煞老本個事幹，只有被邪教迷惑，黑暗時世人會做個。箇是一樣了。

[1] 白費力氣

Wa-jiu di-nyi-jiang, yia z tso-keng-mah-go. Lo-mô kyiao-wông yiu ka do gyün-ping; ing-we ky'ü-leh pah-sing-lah siang-sing gyi, ziah-z jiu ny ing feh siang-sing, ziu wô z dzao-fæn, iao k'ô gyi bæn ze-ming.

還有第二樣，也是做根脈^[1]個。羅馬教皇有介大權柄。因爲虧了百姓拉相信其，若是有人弗相信，就話是造反，要柯其辦罪名。

[1] 源頭

T'eo-p'ô jiu ih-t'ah di-fông ny ing tu-kyi feh-i gyi, gyi ziu we feng-fu bih-koh-go wông-ti ta-ling ping-mô ky'i tsiang keh-t'ah di-fông 'o-cong ts'ao-mih de.

偷怕有一墳地方人都計弗依其，其就會吩咐別國個皇帝帶領兵馬去將箇墳地方和衆抄滅了。

Ziah-z tsih-yiu m-kyi-go ny ing feh i gyi, ing-we ping-mô yüong-feh-djôh, keh-lah dzih-teng Yiæ-su 1204 nyin, ka z-'eo yi ts'eng-c'ih ih-go fah-ts hao kying djü gyi-lah.

若是只有喰幾個人弗依其，因爲兵馬用弗着，箇拉直等耶穌1204年，介時候又忖出一個法子好禁住其拉。

Gyi eo kôh-c'ü wông-ti ky'i ih-tsing oh, ziang t'in-lao ka, kyiao-leh Dzô-ts'ah ngô-meng, kyiao-wông zi yi ling-nga fong ih-pæn ny ing, ngæn-deo kyiao-leh Dzô-ts'ah-kwun, hao kwu-djôh keh-go Dzô-ts'ah ngô-meng z-t'i. Ziah-yiu ny ing, yiu pun-kyü shih-wô kóng-ts'o, 'ôh-tsia yiu ih ngæn-ngæn teng kyiao-wông i-s feh-te, keh-sing dzô-ts'ah-kwun ziu we ky'i k'ô gyi læ, lin-tsih djün te-tsing tu hao-vong djün, doh-meng ky'üih-tang dzing-tsiao. Si-ze ding-lôh ts-'eo ziu s ho me-sah, 'ôh-tsia bih-yiang ting-kw'u-go. fah-ts, tsiu-tsôh gyi sah. Yiu Z-'eo, hweh-r-jün, tsiang ih-go ny ing k'ô-leh-ky'i de, tao-ti we-leh soh-go z-ken, lin-tsih gyi-zi deo-jü tu M-teh, ts'ing-kyün beng-yiu hyiang tu feh-ken hyiang, k'ong-p'ô hyiang ih-hyiang lin zi-kô sing-ming tu næn-pao de.

其謳各處皇帝起一進屋，像天牢介，叫勒查察衙門^[1]，教皇自又另外封一班人，銜頭^[2]叫勒查察官，好顧着箇個查察衙門事體。若有人，有半句說話講錯，或者有一眼眼等教皇意思弗對，箇星查察官就會去柯其來，連即傳對證都好劄傳，獨門^[3]屈打成招。死罪定落之後就使火焜煞，或者別樣頂苦個法子，周作其煞。有時候，忽然然，將一個人柯了去了，到底爲了啥個事幹，連即其自頭緒都嚙得，親眷朋友響都弗敢響，恐怕響一響連自家性命都難保了。

[1] Inquisition, 現譯爲宗教裁判所

[2] 頭銜。現代寧波話就叫「頭銜」

[3] 僅僅；單單

Keh-pæn dzô-ts'ah-kwun ngæn-deo se-jün yiu ih-go sing-nying-go sing-z kô-zông, ts'ing-hwu sing-dzô-ts'ah-kwun, jih-dzæ z pi Lao-hwu wa li-'æ. Yiu z-'eo, yiu-lao nyding-kô, teng hao-k'en-tin nyü-nying, tu we vu-ün vu-kwu ün-wông gyi-lah, p'ing-k'ong læ k'ô-leh-ky'i de.
Keh-cong-ka, dzô-ts'ah-ngô-meng, T'in-cü-kyiao di-fông, yin-dzæ dzing-gyiu yiu, peh-ko m-neh ziang yi-zin ka ming-tông-tông.

箇班查察官銜頭雖然有一個「聖人」個「聖」字加上，稱呼聖查察官，實在是比老虎還厲害。有時候，有老人家等好看點女人，都會無冤無故冤枉其拉，拼空來柯了去了。箇種介查察衙門，天主教地方現在仍舊有，不過嚙得像以前介明當當。

Dzih-teng Yiæ-su lôh-væn 1500 to nyin, Eo-lo-pô hyü-to di-fông tu hyiao-teh kyiao-meng zia de, ziu ky‘i-diao kyiao-wÔng, i-leh Sing-kying ka tso de. Keh kyiao-leh Kwe-tsing z-shü. (K‘en Di-li shü 53 54 min.)

直等耶穌落凡 1500 多年，歐羅巴許多地方都曉得教門邪了，就棄掉教皇，依勒《聖經》介做了。箇叫勒歸正時世（看《地理書》53、54 面）。

Tao jü-kying Eo-lo-pô li-hyiang i T‘in-cü-kyiao-go di-fông djü Yida-li ts-nga, tsih-yiu-Pi-li-z, Veh-læn-si, Si-pæn-yüô, Bu-dao-yüô, Ao-di-li-üô, wa-yiu-sing zeh-keh-leng-teng siao di-fông. Keh-sing di-fông se-tsih wa m-neh teng kyiao-wÔng feng-k‘æ, yia ky‘ü-leh bih-u-sen kwe-tsing-go i-s yiu-tin tsia-ko-læ, keh-lah tu pi yi-zin hao, yia pi yi-zin ‘o-jün ming-bah, ziu wô kyiao-wÔng-go gyün-ping pi yi-zin yia t‘e-pæn de. Gyi-go gyün-ping. peng-læ z Heh-en z-shü hying-ky‘i-læ-go, teng-tao Sing-kying yü-kô ‘ang-k‘æ-ky‘i, pah-sing yü-kô ming-bah, yia z-jün mæn-mæn we m-neh de. (K‘en T‘iah-sah-lo-nyi-kyüô, II, 8.)

到如今歐羅巴裏向依天主教個地方除以大利之外，只有比利時、佛蘭西、西班牙、葡萄牙、奧地利亞^[1]，還有星雜箇愣敦小地方。箇星地方雖即還喰得等教皇分開，也虧了別烏碎歸正個意思有點借過來，箇拉都比以前好，也比以前和然明白，就話教皇個權柄

比以前也推扳了。其個權柄本來是黑暗時世興起來個，等到《聖經》愈加行開去，百姓愈加明白，也自然慢慢會喫得了（看《帖撒羅尼迦》II, 8）。

[1] 現譯爲奧地利

Meng-go shih-wô. 問個說話

Lo-mô ny ing mih-diao Yiu-t'æ-koh yiu lin Yiæ-su-kyiao mih-diao
ma? Keh-sing Poh-deo mæn-ny ing mih-diao Lo-mô-koh yiu lin Yiæ-
su-kyiao mih-diao ma? Lo-mô-koh veng-li tao dza z-'eo ting hao? Kyi-
z ſa-de? Dza-we ſæn-we feh-cün? Lo-mô cü-kyiao dza-we neng-keo
tso kyiao-wông? Heh-en z-shü dza-we en-leh ka dziang-kyiu? T'in-cü-
kyiao ts'o-c'ü dza z-'eo ky'i-deo-go? Keh Heh-en z-shü z-t'i to feh to?
Deo ih-yiang z. soh-go z-t'i, ng teh ts-si wô-tæn-læ? Di-nyi yiang z soh-
go z-t'i, ng yia hao wô-leh, dziang-si tin? Dza kyiao-leh Kwe-tsing z-
shü? Yin-dzæ yiu soh-go di-fông dzing-gyiu z i T'in-cü-kyiao go? Keh-
sing di-fông dza-we pi yi-zin hao-de ni? Ng ts'eng kyiao-wông gyün-
ping iao teng kyi-z we m-neh-de? T'iah-sah-lo-nyi-kyüô shü dza wô-
tih?

羅馬人滅掉猶太國有連耶穌教滅掉嗎？箇星北頭蠻人滅掉羅馬國有連耶穌教滅掉嗎？羅馬國文理到咋時候頂好？幾時壞了？咋會挽回弗轉？羅馬主教咋會能夠做教皇？黑暗時世咋會暗了介長久？天主教錯處咋時候起頭個？箇黑暗時世事體多弗多？頭一樣是啥個事體，爾得仔細話帶來？第二樣是啥個事體，爾也好話勒詳細點？咋叫勒歸正時世？現在有啥個地方仍舊是依天主教個？箇星地方咋會比以前好了呢？爾忖教皇權柄要等幾時會喰得了？《帖撒羅尼迦書》咋話的？

Di Pah Tsōng. 第八章

Z-dzong Poh-deo keh-pæn mæn-nying tsing-voh Lo-mô ts-‘eo, Yi-da-li di-fōng ziu feng-leh deh-ma koh-sang. Ing-we feh-neng-keo dong-sing yiah-lih, keh-lah ôh yüong-yi ziu nyding-kô tsih-cü: yiu z-‘eo t‘ing Jih-r-mæn s-hwun; yiu z-‘eo voh Veh-læn-si, ‘ôh-tsia Ao-di-li-üô kæ-kwun. Keh z yiu-tin ziang t‘in-li jing-wæn dao-li; ing-we t‘in-‘ô-go nyding tsao-yi-ts ky‘üoh-zing Lo-mô-koh to-siao siao-kw‘u ko, keh-tsao wæn-pao de.

自從北頭箇班蠻人征服羅馬之後，以大利地方就分了特買國生。因為弗能夠同心協力，箇拉惡容易受人家節制。有時候聽日耳

曼使喚，有時候服佛蘭西，或者奧地利亞該管。箇是有點像天理循環道理。因為天下個人早已仔喫盡羅馬國多少小苦過，箇遭還報了。

Sæn-s-pah-nyin zin-deo, Yi-da-li di-fông sang-i pi bih u-sen yü-kô nao-nyih, doh-shü nyung yia yü-kô to. Dæn-z keh-sing yi-kying kwe-tsing-liao di-fông, djông-djông tsih-we hao-ky'i-læ, næn-kæn tu pi Yi-da-li 'o-jün hying-wÔng ts'ô-yün de. Yi-da-li di-fông weh-be zia-kyiao sô-'æ, ziang Hyi-lah-koh ka, dzing-gyiu z feh-zÔng feh-lôh-go.

三四百年前頭，以大利地方生意比別烏碎愈加鬧熱，讀書人也愈加多。但是箇星已經歸正了地方，常常只會好起來，難間都比以大利和然興旺差遠了。以大利地方活被邪教所害，像希臘國介，仍舊是弗上弗落個。

Yi-da-li di-fông ing-we en-dÔng z-yün ka nao-nyih, 'o-zÔng nyi-kwu ka to, tsæ-wÔ ing-we feh-hyü pah-sing-lah k'en Sing-kying, keh-lah ziu yiu hyü-to pô-hyi z-ken tso-c'ih-læ de. Dæn-z hyiang-fông se-jün z tsing wä, yia feh pi kwu-z tsin ka hyüong-ôh, ing-we pa Tsing-Jing-go di-fông, m-yiu ih-t'ah z pi pa kô-go bu-sah di-fông yü-kô wä de.

以大利地方因為庵堂寺院介鬧熱，和尚尼姑介多，再話因為弗許百姓拉看《聖經》，箇拉就有許多把戲事幹做出來了。但是鄉方

雖然是真壞，也弗比古時節介兇惡，因爲拜真神個地方喺有一墳是比拜假個菩薩地方愈加壞了。

T'ong Yi-da-li di-fông; yin-dzæ feng-leh jih-koh-sang, ziu-z Lo-mô, Na-peh-leh-s, To-s-kyüô-neh, Mi-læn, Sah-r-tih-nyi-üô, Mo-neh-ko, Pô-r-mô, Mo-teh-nô, Lu-kyüô, Sing-Mô-li-nyiah, keh jih-t'ah di-fông.

統以大利地方，現在分了十國生，就是羅馬、那不勒斯、多斯加納^[1]、米蘭、撒爾的尼亞^[2]、摩納哥、巴爾馬^[3]、摩德拿^[4]、盧加^[5]、聖馬利涅^[6]箇十墳地方^[7]。

[1] Toscana，現譯爲托斯卡納

[2] Sardegna，現譯爲撒丁

[3] Parma，現譯爲帕爾馬

[4] Modena，現譯爲摩德納

[5] Lucca，現譯爲盧卡

[6] San Marino，現譯爲聖馬力諾

[7] 原書出版的 1852 年，意大利尚未統一，且地域範圍與今天不同

Keh jih-koh li-hyiang di-fông, t'ong-sing yiu mao 12,0000 cün-fông yiang-li, wu-k'eo yiu 2250,0000; da-iah ih-kw'e cün-fông yiang-li yiu 188 ka-siang-mao nying deng-tih.

箇十國裏向地方，統性有毛 12,0000 轉方洋里^[1]，戶口有 2250,0000。大約一塊轉方洋里有 188 介相貌人庵的。

[1] 平方英里，1 平方英里約等於 2.59 平方公里

Yi-da-li keh-t'ah di-fōng, ing-we t'in-kô yia 'o-nön, di-t'u yia 'eo, liang-pin tu yiu hæ; shü-k'eo yi z ka bin-tōng, feh-leng cong-din, tso-sang-i, c'ih-sih tu hao, pah-sing-lah feh-jün p'ô-feh kw'a-weh, p'ô-feh fu-tsoh-ky'i-læ; dæn-z k'o-sih ing-we lih-fah ūa, wōng-ti teng kwun-fu^[2];, tu iao bao-nyiah pah-sing, keh-lah pah-sing-lah feh-neng-keo jih-feng dza hying-wōng ky'i-læ.

以大利箇墳地方，因爲天家也和暖，地土也厚，兩邊都有海。世口^[1]又是介便當，弗論種田、做生意，出息都好，百姓拉弗然怕弗快活，怕弗富足起來。但是可惜因爲律法壞，皇帝等官府^[2]都要暴虐百姓，箇拉百姓拉弗能夠十分咋興旺起來。

[1] 時代

[2] 原書殘損，推測爲「府」字

Yi-da-li di-fōng nyung, ts-tsih tao z hao-go to, dæn-z k'o-sih ing-we lih-fah ūa; tsæ-wô kyiao-meng zia de; keh-lah doh-shü cü-kwu z yiu ko-su-go.

以大利地方人，資質倒是好個多，但是可惜因爲律法壞，再話教門邪了。箇拉讀書主顧是有個數個。

Yi-da-li di-fông sæn-se keh-sing z t'in-sang-dzing-go siu-cü, Si-pin ze-ng soh-go di-fông tu teng gyi pi-feh-læ-go, keh-lah tæn-ts'ing, teng tōh-zah-deo-en, keh-sing si-ky'iao fah-ts, z keh-deo ting-hao. Bih-koh yiu-ming-deo sin-sang, da-kæ tu-z Yi-da-li di-fông 'ôh-læ go, wa-yiu we tso-s-go ny ing yia feh-siao.

以大利地方山水箇星是天生成個秀緻，西邊隨爾啥個地方都等其比弗來個，箇拉丹青等篤石頭案^[1]，箇星細巧法子，是箇頭頂好。別國有名頭先生大概都是以大利地方學來個，還有會做詩個人也弗少。

[1] 人體雕塑

Meng-go shih-wô. 問個說話

Z-dzong Poh-deo mæn-nying lön-tsing ts-'eo Yi-da-li di-fông dza-go-de? Sæn-s pah nyin zin-deo Yi-da-li di-fông sang-i doh-shü keh-sing teng bih. u-sen pi-ky'i-læ dza-go? Yin-dzæ-ni? Soh-go yün-kwu? Hyiang-fông pi zôn-gzin dza-go? Soh-go yün-kwu? Yi-da-li di-fông yin-dzæ feng-leh kyi koh-sang? Koh-veng t'ong-sing dza-kun do?

T'ong-sing yiu to-siao wu-k'eo? Ih-kw'e cün-fông yiang-li da-iah yiu
to-siao nying deng-tih? Yi-da-li di-fông sang-dzing yiu dza-go hao-c'ü?
Dza-we feh hying-wông? Doh-shü nying dza-we ky'üih? Keh-sing si-
ky'iao fah-ts dza-we tao z Yi-da-li di-fông ting hao?

自從北頭蠻人亂進之後以大利地方咋個了？三四百年前頭以大利地方生意讀書箇星等別烏碎比起來咋個？現在呢？啥個緣故？鄉方比上前咋個？啥個緣故？以大利地方現在分了幾國生？國份統性咋管大統性有多少戶口？一塊轉方洋里大約有多少人庵的？以大利地方生成^[1]有咋個好處？咋會弗興旺？讀書人咋會缺？箇星細巧法子咋會倒是以大利地方頂好？

[1] 自然風貌

Di Kyiu Tsông. 第九章

1. Lo-mô-kôh li-hyiang di-fông yiu 1,7200 cün-fông yiang-li, wu-k'eo yiu 273,0000; tu z voh kyiao-wông kæ-kwun-go. Koh-kô-go z-t'i, da-kæ tu z kyiao-meng-li sin-sang bæn-go, pah-sing-lah, z feh tsôh-hying gyi nyi-leng kong-z go, yia feh-hyü gyi-lah ing-c'ih Pao læ. Sang-

i lang-zing, t'ao-væn ôh-to, Da-kæ Yi-da-li jih-koh li-hyiang, ting meh-teng iao sön Lo-mô-koh de.

1. 羅馬國裏向地方有 1,7200 轉方洋里，戶口有 273,0000。都是服教皇該管個。國家個事體，大概都是教門裏先生辦個，百姓拉是弗作興其議論公事個，也弗許其拉印出報來。生意冷靜，討飯惡多。大概以大利十國裏向，頂末等要算羅馬國了。

Kying-dzing, ziu-z Lo-mô, zo-læ ts'ih-zo sæn-teng, (K'en Iah-'en mah-z-loh XVII.) Lo-mô dzing-li tông-ts'u-ts tsong yiu ng-loh-jih-væn nyding deng-tih, tao yin-dzæ pô-pô tsih-yiu jih-s-ng-væn kwông-kying de. Ing-we keh-sing en-dông z-yün ka to, yiu hyü-to nen-nyü feh-tsôh dzing-ts'ing, tsæ-wô dzing-li-hyiang yiu-sing u-sen shü-t'u feh-hao keh-lah Lo-mô di-fông si-go cü kwu pi sang-go cü-kwu ;yü-kô to. Ky'ü-leh bih-u-sen yiu hyü-to nyding djông djông tao Lo-mô læ deng, feh-jün nyih-kyiu-ts-dziang mæn-mæn we pin-leh ih-zo k'ong-dzing de.

京城就是羅馬，坐來七座山頂（看《約翰默示錄》XVII）。羅馬城裏當初子總有五六十萬人庵的，到現在巴巴只有十四五萬光景了。因為箇星庵堂寺院介多，有許多男女弗作成親，再話城裏向有星烏碎水土弗好，箇拉羅馬地方死個主顧比生個主顧愈加多。虧了

別烏碎有許多人常常到羅馬來庵，弗然日久之長慢慢會變勒一座空城了。

Lo-mô di-fông yiu hyü-to kwu-z-tsin-go wÔng-kong, ngô-meng, miao-yü keh-sing, pi næn-kæn hao-k'en; yin-dzæ keh-sing kwu-tsih wa læ-kæn,

羅馬地方有許多古時節個皇宮、衙門、廟宇箇星，比難間好看。現在箇星古蹟還來間。

Yia-jiu hyü-to li-pa-dÔng, tsah-kwah leh wÔ-wÔ li-li, sang-weh keh-sing tu tso-leh feh-tsiao dza tsing-cü. Yiu ih-go li-pa dÔng, kyiao-leh Pe-teh-dÔng, dzong dong-kong ky'i, tao wun-kong we-ts, yiu 117 nyin; iao kwun 1600,00000 kw'e fæn-ping. Kyiao-wÔng ing-we dong-din feh-keo, ziu tsôh-c'ih ih-yang kwæn-diah læ, eo nyding-kô læ ma, nyding-kô yiu kwæn-diah ts'ing-ky'i-kæn shih-WÔ, gyi-go ze-ming ziu sön z sô-diao de.

也有許多禮拜堂，扎括^[1]勒華華麗麗，生活箇星都做勒弗照咋精緻。有一個禮拜堂，叫勒彼得堂^[2]，從動工起，到完工爲止，有117年。要管1600,00000塊番餅。教皇因爲銅鈎弗夠，就作出一樣關牒^[3]來，謳人家來買，人家有關牒請去間說話，其個罪名就算是赦掉了。

[1] 裝飾

[2] 聖伯多祿大殿，或稱聖彼得大教堂

[3] 證書。此處指羅馬教廷發行的大赦證明書，即後世所謂贖罪券

2. Na-peh-leh-s, koh-veng lin Si-kyi-li sön-tsing yiu 4,2000 cün-fông yiang-li, wu-k'eo yiu 796,0000. Kying-dzing yia kyiao-leh Na-peh-leh-s; ky'ü-leh bih-kôh nyung, yiu ho-veh tsæ-læ tsæ-ky'i, sang-i tao wa bin nao-nyih-go; ziah-z peng-di nyung, tsing ih-ngæn-tu m-tso go, dzong m-neh t'ing-meng yiu ih-tsah jün ko-hæ ky'i tso sang-i ko.

2. 那不勒斯，國份連西基里算進有 4,2000 轉方洋里，戶口有 796,0000。京城也叫勒那不勒斯。虧了別國人，有貨物載來載去，生意倒還便鬧熱個。若是本地人，真一眼都嚜做個，從嚜得聽聞有一隻船過海去做生意過。

Na-peh-leh-s di-fông, di-cing ôh-to, yiu z-'eo cing-leh li-'æ; feh-tsiao to-siao vông-ts tih-tao; yiu vu-ts'in-da-væn nyung ah-sah de.

那不勒斯地方，地震惡多，有時候震勒厲害。弗照多少房子跌倒。有無千大萬人壓煞了。

Keh tu z ing-we di-'ô yiu liu-wông, teng bih-yiang tong-si læ-tih me, me-ky'i-læ ziu sang-c'ih ky'i læ. Ing-we keh-go ky'i ih-mun ah-feh-djü de, ziu we s-teh di-yiang cing-dong. Ziah-z p'ong-djôh yiu u-sen hao c'ih-ky'i shih-wô, di ziu cing-leh ts'ô de, Keh-sing t'ong nga-hiang u-sen kyiao-leh ho-sæn; yia z teng bih-go sæn ts'ô-feh-to, peh-

ko li-hiang k'ong-sing-go, 'ô-deo z ho, yiu liu-wông teng yiang-k'æ-liao zah-deo læ-tih . me. Keh yiang-k'æ-liao-go zah-deo ziang. shü ka we liu-go, ming-z kyiao-leh La-va, yiu z-'eo pao-c'ih-læ, ih-dzih liu-lôh sœn. kyiah-'ô, ziang ih-da ky'i-k'ang ka, sih-shü z tsing li-'æ-go.

箇都是因爲地下有硫磺等別樣東西來的焜，焜起來就生出氣來。因爲箇個氣一滿壓弗住了，就會使得地咩震動。若是碰着有烏碎好出去說話，地就震勒岔了。箇星統外鄉烏碎叫勒火山，也是等別個山差弗多，不過裏向空心個，下頭是火，有硫磺等煬開了石頭來的焜。箇煬開了個石頭像水介會流個，名字叫勒喇哦^[1]，有時候爆出來，一直流落山腳下，像一埭溪坑介，式勢是真厲害個。

[1] lava, 現稱爲熔岩

Na-peh-leh-s siang-gying yiu ih-zo ting yiu-ming-deo ho-sœn, kyiao-leh Vi-su-vi sœn; keh-zo sœn yiu z-'eo pao-c'ih-læ, dön-ky'ün hyiang-ts'eng tu mih-diao de. 14 nyin zin-deo yiu ny ing læ keh-zo sœn-kyiah-'ô læ-kæn gyüih. tsing; ing-we yiu hyü-to kwu-tsih peh gyi gyüih-c'ih-læ, 'eo-deo yiu hyü-to ny ing ky'i tsiang keh-sing zah-deo ngô-bæn na-nyi hwe-dzing long-tsong ky'i-ko ih-pin, ziу yiu ih-zo dzing-ts lu-c'ih-læ, lin oh-lô keh-sing tu zông-hao-s-nyiang-go. Deng-zông 40 nyin kwông-kying, keh-pin yi yiu ih-zo dzing-ts lu-c'ih-læ, oh-lô li-hiang yiu hyü-to p'oh-s, siu-li yiu tong-si nyiah-tih, ôh-ziang læ-

tih tso z-ken ka-go. Keh liang-zo dzing-ts-go di-fōng, ih-t'ah kyiao-leh
Heh-kyiu-læn-eng, ih-t'ah kyiao-leh P'un-p'e-yi, tu z ih-ts'in-ts'ih-pah
to nyin zin-deo be keh-zo ho-sæn pao-c'ih læ-go hwe-dzing teng la-va
keh-sing tong-si mah-zōng-tih go.

那不勒斯相近有一座頂有名頭火山，叫勒維蘇維^[1]山。箇座山有時候爆出來，團圈鄉村都滅掉了。140 年前頭有人來箇座山腳下來間掘井。因為有許多古蹟撥其掘出來，後頭有許多人去將箇星石頭、瓦片、爛泥、灰塵攏總起過一邊，就有一座城子露出來，連屋落箇星都上好斯樣^[2]個。庵晌 40 年光景，箇邊又有一座城子露出來。屋落裏向有許多魄屍，手裏有東西捏的，惡像來的做事幹介個。箇兩座城子個地方，一墳叫勒赫究蘭恩^[3]，一墳叫勒潘沛以^[4]，都是一千七百多年前頭被箇座火山爆出來個灰塵等喇噃箇星東西沒上的個。

[1] Vesuvius, 現譯爲維蘇威

[2] 好好的

[3] Herculaneum, 現譯爲赫庫蘭尼姆

[4] Pompeii, 現譯爲龐貝

Si-kyi-li hæ-tao z jōh Na-peh-leh-s kæ-kwun-go, yiang-iang tu
teng Yi-da-li ts'ô-feh-to. Si-kyi-li di-fōng yia yiu ih-zo ho-sæn kyiao-
leh Yi-da-nô sæn, pi Vi-su-vi wa kao, yiu z-'eo pao-c'ih-læ yia keng-kô

li-’æ. Se-tsih keh u-sen teng hæ-k’eo lu ts’ô ih-pah to li, yiu z-’eo pao-c’ih-læ-go la-va keh-sing ih-dzih we liu-lôh hæ-li ky’i; heh-in teng hwe-dzing, ts’ô-feh-to t’in we peh gyi tsô-djü pun-pin; wa yiu hyü-to tsing-kw’e zah-deo fi-c’ih-læ, ziang fông-p’ao ka-go. Yiæ-su 1669nyin, teng-cü yiu nyi-sæn-væn nying peh gyi mih-diao de. Ing-we keh sæn-kyiah-’ô tsiu-we di-t’u jih-dzæ hao, keh-lah nying-kô dæn-ming ng dza p’ô-shü-shü, yia dzing-gyiu yiu nying we ky’i deng-go.

西基里海島是屬那不勒斯該管個。樣樣都等以大利差弗多。西基里地方也有一座火山叫勒以大拿^[1]山，比維蘇維還高，有時候爆出來也更加厲害。雖即箇烏碎等海口路差一百多里，有時候爆出來個喇哦箇星一直會流落海裏去。黑煙等灰塵差弗多天會撥其遮住半邊。還有許多整塊石頭飛出來，像放炮介個。耶穌 1669 年，蠹注有二三萬人撥其滅掉了。因為箇山腳下周圍地土實在好，箇拉人家但明^[2]爾咋怕勢勢，也仍舊有人會去庵個。

[1] Etna, 現譯爲埃特納

[2] 任憑

Keh-sing Lih-peh-li hæ-tao yia z Na-peh-leh-s kæ-kwun-go. Keh-deo yia-yiu ih-zo ho-sæn kyiao-leh S-tông-bo-li sæn. Keh-go sæn z nyih-nyih yia-yia læ-tih dziah, ho-deo yün-yün sæn-s pah li-lu tu k’en-kyin go.

箇星立不里^[1]海島也是那不勒斯該管個。箇頭也有一座火山，叫勒斯當婆里^[2]山。箇個山是日日夜夜來的着，火頭遠遠三四百里路都看見個。

[1] Lipari, 現譯爲利帕里

[2] Stromboli, 現譯爲斯特龍博利

3. To-s-kyüô-neh di-fông yiu 5000 cün-fông yang-li, wu-k'eo yiu 5,0000, pah-sing pi Yi-da-li nen-pin, shü-vi fu-tsoh tin, lih-fah yi pi gyi-lah hao-tin, di-fông z voh Ao-di-li-üô kæ-kwun-go, yin-dzæ To-s-kyüô-neh: wÔng z Ao-di-li-üô wÔng-ti zi-kô-nying.

3. 多斯加納地方有 5000 轉方洋里，戶口有 15,0000，百姓比以
大利南邊勢微富足點。律法又比其拉好點，地方是服奧地利亞該管
個，現在多斯加納王是奧地利亞皇帝自家人。

Kying-dzing kyiao-leh Veh-lo-leng-s; di-fông veng-nga hao;
dzong-zin yiu hyü-to yiu-ming-deo-go doh-shü-nying z-keh-deo c'ih-
go.

京城叫勒佛羅倫斯^[1]。地方分外好。從前有許多有名頭個讀書
人是箇頭出個。

[1] Florence, 也譯爲佛羅倫薩

Dæn-z k'o-sih ziang bih-go Lo-mô-kyiao di-fông yia z feh-hyü
nying k'en Sing-kying. Gyiу-nyin-ts yiu ih-go cü-'eo teng, kyi-go beng-
yiu-kô,. dô-kô k'en-k'en Sing-kying, kwun-fu teh-cü ziu tsiang keh
kyi-go-nying long-tsong c'ong-kyüing c'ih-ky'i de.

但是可惜像別個羅馬教地方，也是弗許人看《聖經》。舊年子
有一個諸侯等幾個朋友家，大家看看《聖經》，官府得知就將箇幾
個人攏總充軍出去了。

4. Mi-læn teng We-ne-seh ti-di-fông yiu 1,8000 cün-fông yang-li,
wu-k'eo yiu 470,0000, tu z Ao-di-li-üô kæ-kwun-go. We-ne-seh kying-
ding z læ hyü-to hæ-tao zông-teng, z yiu 500 to kwang gyiao lin-long-
tih go, ny ing-kô læ-ŭông tu z yüong siao-jün, tsing-ziang dông-deo
nying yüong gyiao-ts ka-go.

4. 米蘭等韋內瑟^[1]底地方有 1,8000 轉方洋里，戶口有
470,0000，都是奧地利亞該管個。韋內瑟京城是來許多海島上頂，
是有 500 多梗橋連攏的個，人家來往都是用小船，正像蕩頭人用轎
子介個。

[1] Venice, 現譯爲威尼斯

Yi-da-li li-hyiang, wa-yiu ih-go siao-koh, kyiao-leh Teh-li-z-ti, yia
z kwe Ao-di-li-üô kæ-kwun-go, di-fông yiu 4000-cün-fông yang-li,
wu-k'eo yiu 50,0000.

以大利裏向，還有一個小國叫勒德利士底^[1]，也是歸奧地利亞該管個，地方有 4000 轉方洋里，戶口有 50,0000。

[1] Trieste，現譯爲蒂利亞斯特

5. Sah-r-tih-nyi-üô, z dzong ih-go hæ-tao c'ih-ming-go. Koh-veng yiu 1,5000 cün-fông yiang-li: wu-k'eo yiu 360,0000: pah-sing pi Yi-dali bih-c'ü di-fông keng-kô ming-bah. Gying-læ sæn-s nyin li-hyiang, wông-ti zi fah ih-dao ts-i, cing pah-sing-lah kong-kyü nying tso-kwun, hao teng gyi dô-kô zao lih-fah, bæn kong-z keh-sing.

5. 撒爾的尼亞是從一個海島出名個。國份有 1,5000 轉方洋里，戶口有 360,0000。百姓比以大利別處地方更加明白。近來三四年裏向，皇帝自發一道旨意，准百姓拉公舉人做官，好等其大家造律法，辦公事箇星。

6. [1]Mo-neh-ko koh-veng tsih-yiu 52 cün-fông yiang-li: wu-k'eo tsih-yiu 7000 kwông-kying. Yia z zi yiu-ih-go koh-wông, dæn-z ing-we koh-veng siao, keh-lah yia jün-k'ao Sah-r-tih-nyi-üô pao-wu gyi-lah-go.

6. 摩納哥^[1]國份只有 52 轉方洋里，戶口只有 7000 光景。也是自有一個國王，但是因爲國份小，箇拉也全靠撒爾的尼亞保護其拉個。

[1] 原文錯印爲 mō-neh-ko

7. Pô-r-mô, koh-veng 2200 cün-fông yiang-li, wu-k'eo yiu 46,5000.
7. 巴爾馬, 國份 2200 轉方洋里, 戶口有 46,5000。
8. Mo-teh-nô, koh-veng yiu 2000 cün-fông yiang-li, wu-k'eo yiu 40,0000.
8. 摩德拿, 國份有 2000 轉方洋里, 戶口有 40,0000。
9. Lu-kyüô, koh-veng tsih-yiu 400 cün-fông yiang-li, wu-k'eo yiu 16,5000. Keh sæn-t'ah di-fông tu z zi yiu ih-go koh-wÔng-go.
9. 盧加, 國份只有 400 轉方洋里, 戶口有 16,5000。箇三墳地方都是自有一個國王個。
10. Sing Mô-li-nyiah, koh-veng tsih-yiu 22 cün-fông yiang-li, wu-k'eo 7000, sön z pah-sing zi tso cü-i, dæn-z k'ao-djôh kyiao-wÔng go shü-dao pao-wu gyi go. Keh-t'ah di-fông koh-veng se-tsих ka ih-ngæn-ngæn do, lih-lih koh tao yi-kying yiu 1300 to nyin. 'Ah-kôh li-hyiang dzong m-neh t'ing-kyin yiu nying bæn si-ze ko.
10. 聖馬利涅, 國份只有 22 轉方洋里, 戶口 7000, 算是百姓自做主意, 但是靠着教皇個勢道保護其個。箇墳地方國份雖即介一眼大, 立立國倒已經有 1300 多年。合國裏向從嚟得聽見有人辦死罪過。

Meng-go shih-wô. 問個說話

Lo-mô koh-veng to-siao do? Wu-k'eo ni? Voh jü kæ-kwun go?
Kong-z keh-sing kwe jü bæn? Pah-sing-lah dza-go? Lo-mô-koh teng
bih-koh pi-ky'i-læ dza-go? Lo-mô-dzing kyin-læ soh-go u-sen? Iah-'en
Meh-z-loh yiu soh-go shih-wô tin-djôh gyi? Yin-dzæ nying yiu pi kwu-
z-tsin to ma? Yiu soh-go kwu-tsих læ-kæn? Li-pa-dông dza-go? KÔng-
tao keh-go Pe-teh-dÔng dza wô-tih?

羅馬國份多少大？戶口呢？服誰該管個？公事箇星歸誰辦？百姓拉咋個？羅馬國等別國比起來咋個？羅馬城建來啥個烏碎？《約翰默示錄》有啥個說話點着其？現在人有比古時節多嗎？有啥個古蹟來間？禮拜堂咋個？講到箇個彼得堂咋話的？

Na-peh-leh-s koh-veng to-siao do? Wu-k'eo ni? Sang-i dza-go? Di-
cing to feh to? Di-cing z soh-go kÔng-kyiu? Vi-su-vi sæn dza-go? Sæn-
kyiah-'ô yiu soh-go kwu-tsих gyüih-c'ih-læ? Yi-da-nô sæn dza-go? S-
tÔng-bo-li sæn dza-go?

那不勒斯國份多少大？戶口呢？生意咋個？地震多弗多？地震是啥個講究？維蘇維山咋個？山腳下有啥個古蹟掘出來？以大拿山咋個？斯當婆里山咋個？

KÔng-tao To-s-kyüô-neh dza wô-tih? Mi-læn teng We-ne-seh dza-go? Teh-li-z-ti ni? Sah-r-tih-nyi-üô pi Yi-da-li bih-c'ü dza-go? Mo-neh-ko dza-go? Pô-r-mô ni? Lu-Kyüô? Mo-teh-nô? Sing-Mô-li-nyiah?

講到多斯加納咋話的？米蘭等韋內色咋個？德利士底呢？撒爾的尼亞比以大利別處咋個？摩納哥咋個？巴爾馬呢？盧加？摩德拿？聖馬利涅？